

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 465 del 14/11 al 27/11 de 2018 2€

Amenaça radioactiva

El pla de tancament de les centrals nuclears no preveu com fer desaparèixer els milers de tones de residus que representen un perill per a futures generacions
pàg. 4-11

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

EDITA

La Directa SCCL

C. Riego, 37, baixos esquerra

08014 Barcelona

Tel: 935 270 982

Mòbil: 661 493 117

directa@directa.cat

www.directa.cat

DIPOÏT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no sexista i no androcèntric. La Directa no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?
- A fons

Grup d'investigació
- Miralls

Gemma Garcia
- Cruïlla

Vicent Almela i Guille Larios
- Impressions

Laia Alsina i Xavier Puig
- Roda el món

Oriol Andrés, Roger Suso i Joan Mas
- Expressions

Misael Alerm i Carla Mallol
- La indirecta

Àlex Romaguera i Mariana Cantero
- Fotografia

Víctor Serri
- Il·lustració

Ricardo Hermida i Lluís Ràfols
- Correcció

Èlia Olivan
- Edició

Jesús Rodríguez
- Disseny gràfic i compaginació

Pau Fabregat
- Projecte gràfic

Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
- Coordinació web

Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
- Coordinació País Valencià

Ester Fayos
- Audiovisuals

Sònia Calvó i Estel·la Marcos
- Administració i subscripcions

Ester Mora
- Difusió

Estel·la Marcos
- Publicitat i distribució

Paula Rodríguez
- Gestió web

Talaios Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL-LABORADORS:
Gironès, la Selva, Pla de l'Estany i Baix Empordà ('L'Ariet'); Alt Empordà ('La Fissura'); Osona ('El Setembre'); Maresme; Baix Llobregat ('La Riuada' i 'Infobaix'); Alt Penedès, Baix Penedès, Anoia i Garraf ('Xarxa Penedès'); Vallès Oriental; Vallès Occidental; Barcelonès ('La Intervia'); El Camp; Terres de Ponent; Castelló; València; Mallorca ('Aguait'); Eivissa; Menorca; Perpinyà i Terres de l'Ebre, El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahòtsa, Soberania Alimentària

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Publicitat publicitat@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: PEPE SERRA

Fe d'errades: A l'article 'Brigadistes del sud' publicat al suplement CineBaix de la 'Directa 464' es fa referència a Santa Coloma de Gramenet on hi hauria de dir Santa Coloma de Farners.

La Directa rep una subvenció estructural de la Generalitat de Catalunya pel fet de ser un mitjà en llengua catalana, que suposa menys d'un 2% del pressupost. Per això hem de posar el seu logotip.

A FONS

4-11

El perill dels residus nuclears
Jordi Bigues repassa l'actual situació de la indústria nuclear a l'Estat espanyol, el perill per a la població que suposen els residus radioactius i quins plans d'emergència han previst les autoritats. Entrevistem Miguel Muñiz, un reconegut activista antinuclear que ens alerta que cal transformar el model de societat. Infografia de Carlos Vilafranca.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Pak Kin Wan
Bart Grugeon conversa amb un activista sindical de l'ONG Xarxa d'Educació i Servei Laboral, que dona suport a treballadores i grups d'estudiants en l'àmbit dels drets laborals al sud de la Xina. Fotografies de Montse Giralte.

IMPRESSIONS

16-18

Països Catalans al País Valencià
Cara a cara entre Gemma Pasqual i Escrivà i Paula Menero. Il·lustració de Pepelué.

El botí dels menjadors escolars
Jordi Estarlich, més enllà del debat mediàtic. Il·lustració de Ruth Molas.

CRUÏLLA

19-21

Cooperatives d'habitatge
El sorgiment de projectes com La Borda o Princesa 49 o la posada en marxa del programa Cohabita del Govern balear reflecteixen l'auge de les cooperatives d'habitatge com a alternativa habitacional. Un reportatge de Joan Ballart. Foto d'obertura de Víctor Serri.

RODA EL MÓN

22-26

L'auge del racisme a Itàlia
Giuseppe Savino relata l'increment d'assassinats, agressions i amenaces contra la població migrant.

Batalla diplomàtica per un exili
Meritxell Freixas descriu les pressions de Xile per revocar un exili a l'Estat francès.

Corrupció i transició a Tunísia
L'anàlisi de Ricard González.

EXPRESSIONS

27-31

Torna 'El Capital'
Cent cinquanta anys després de la primera edició alemanya del llibre de Karl Marx, torna a les llibreries en català. Oscar Blanco Acuña ressegueix les interpretacions que se n'han fet. Amb fotos d'arxiu i de Mireia Chavarria.

Algun dia havia de passar
El relat literari de Max Codinach, amb il·lustració de Visual Omelette.

INDIRECTA

32

Entrevista a Carol Prior
L'activista de la comunitat juru respon a les preguntes d'Àlex Romaguera sobre la realitat d'aquest poble aborígen australià, que es troba amenaçat per la instal·lació d'una mastodòntica infraestructura extractiva de carbó. Amb foto de Reef Defenders.

Més que mil paraules

SARA SDA (EL SALTO DIARIO) | Més de 4.000 persones omplen la plaça de la Villa de París de Madrid, on hi ha seu del Tribunal Suprem i l'Audiència Nacional espanyola. La concentració contra la sentència de les hipoteques es va celebrar el 10 de novembre, convocada per la Plataforma d'Àfectats per la Hipoteca i la marea de pensionistes. Hi van assistir Pablo Iglesias i Alberto Garzón.

Comunitat Directacoop

Informar des de la Catalunya Nord

Pablo Bonat | @pablobonat

La condició de perifèria explica moltes coses de la quotidianitat de la Catalunya Nord. Ho és respecte de l'Estat francès, on representa aquell petit tros de territori enganxat a l'Espagne on fa molt bon temps per a passar-hi les vacances o la jubilació. I també ho és respecte de la Catalunya Sud (la denominació amb què molta gent coneix el Principat aquí), on sovint l'actualitat que es cobreix tan sols fa referència a qüestions de llengua i cultura, obviant la realitat social.

La DIRECTA, en canvi, pretén obrir la perspectiva i cobrir amb normalitat i des de la proximitat l'actualitat dels moviments socials nord-catalans. És així com s'ha informat de les vagues a La Poste de Tuir i Ribesaltes, les mobilitzacions en defensa dels drets de les persones migrades o l'oposició a la macroestació d'esquí a la Cerdanya i el Capcir, entre d'altres. La conseqüència d'aquest fet és doble: es compensa humilment la manca d'informació en català d'aquestes marques i es contribueix a esborrar la frontera fent visible la quotidianitat a l'altra banda lluny dels clítxes folkloritzants a què ens tenen acostumades.

Amb tot, un dels reptes que té la DIRECTA és aprofundir en l'ús de Catalunya Nord per a trencar els marcs estatals en el conjunt dels seus reportatges.

Darrerament, a banda de la feina periodística, s'han concentrat esforços a fer visible la DIRECTA més enllà dels cercles que ja la coneixen. Així, fa un any que es col·labora amb Ràdio Arrels setmanalment explicant en antena algun dels reportatges publicats, creant un flux informatiu de nord a sud i de sud a nord. També s'han organitzat projeccions del documental *El primer dia d'octubre* a Perpinyà, a Prada de Conflent i a Fillols en col·laboració amb el Casal de Perpinyà i el Casal del Conflent. En aquesta mateixa línia es va muntar una paradeta informativa a la Festa del Treballador Català a Argelers de la Marenda, l'única en llengua catalana.

En un territori on la premsa escrita en català arriba amb moltes dificultats i amb comptagotes, no ens podem estar d'agrair a la Llibreria Catalana de Perpinyà el seu compromís per a fer arribar la DIRECTA quinzenalment a les seves prestatgeries en l'únic punt de venda en aquest territori.

L'espina

RESIDUS RADIOACTIUS: UN LLEGAT INCÒMODE

El pla de tancament de les centrals nuclears a l'Estat espanyol no preveu com desfer-se dels milers de tones de residus radioactius que s'emmagatzemen a les plantes, a un cementeri nuclear a Còrdova i a centres provisionals d'allotjament a Anglaterra i l'Estat francès

Jordi Bigues | @JordiBigues

Milers de bidons amb residus de baixa i mitjana activitat s'emmagatzemen a El Cabril, Còrdova / ENRESA

El mes d'octubre de 1958 entrava en criticitat (reacció en cadena de fissió nuclear) el JEN I, el primer reactor nuclear al territori de l'Estat espanyol, a les instal·lacions de la Junta d'Energia Nuclear (JEN) situades al recinte de la Ciutat Universitària de Madrid. S'iniciava així la generació de combustible irradiat. Un mes després, el dictador Francisco Franco inaugurava oficialment la JEN, un centre batejat amb el nom de Juan Vigón, general feixista i colpista que va morir l'any 1955 i havia estat l'encarregat de la instal·lació en la seva fase de construcció. Per Franco, la inauguració era l'entrada efectiva a una etapa de modernitat, després de l'aixopluc rebut el 1953 pel president nord-americà Dwight David Eisenhower -del partit republicà. L'aval ianqui li permetria dotar-se de l'instrumental necessari per investigar, desenvolupar i obtenir bombes atòmiques. De fet, la JEN arribaria a produir plutoni per a usos militars.

En aquells temps, l'energia nuclear vivia en una bombolla d'il·lusió alimentada per fonamentalistes i integristes. L'aparell de propaganda nord-americana garantia "eliminar la població de la Unió Soviètica i els seus països satèl·lits" d'un únic cop nuclear per terra, mar i aire. Es preveia que a finals de segle tots els vehicles, els vaixells, les llars i les fàbriques, els avions i els ferrocarrils estarien propulsats per energia nuclear generada per reactors que abaratirien espectacularment l'electricitat. Excepte els submarins militars, onze portaavions i desenes de satèl·lits, tot quedaria en prototipus experimentals. Els

accidents se succeïen i la pols radioactiva de les proves nuclears atmosfèriques -523 explosions terrestres, 1.893 subterrànies i 8 marines- s'escampava arreu fent augmentar la presència radioactiva a la superfície de la terra i a les aigües.

Un dels problemes d'aleshores segueix sent el problema: la impossibilitat d'aïllar de la biosfera uns residus radioactius que seguiran sent tòxics milers i milers d'anys després del tancament dels reactors. El llegat radioactiu -el combustible irradiat dels reactors- no es pot desactivar, és una herència incòmoda. Tot plegat explicaria per què no s'ha celebrat l'efemèride del seixantè aniversari de l'inici de l'era nuclear a l'Estat espanyol. Per més preocupació, fa poc s'ha fet públic que l'accident nuclear del 7 de novembre de 1970 que va abocar residus radioactius líquids per les clavegueres de la JEN fins a arribar al riu Manzanares encara cueja, ja que no s'ha pogut descontaminar totalment la zona fluvial afectada. La recollida de llots radioactius es va ocultar des d'un primer moment i, per més calamitat, es va abocar el material contaminat a sis dipòsits a tocar dels rius Manzanares i Tajo. Cinquanta anys després, els residus ni tan sols estan controlats i, fins i tot, no es té certesa de la ubicació exacta dels sis dipòsits.

Combustible irradiat a les centrals

Obrint el focus de la problemàtica, i després de múltiples peticions, el servei de comunicació de l'Empresa

No és possible aïllar de la biosfera uns residus que seguiran sent tòxics milers d'anys després de la fi de les nuclears

La meitat del combustible irradiat és custodiat als recintes dels reactors de Cofrents, Ascó i Vandellòs

Nacional espanyola de Residus Radioactius (Enresa) ens ha facilitat les dades del combustible irradiat emmagatzemat a les piscines de totes les centrals nuclears de l'Estat espanyol, al costat dels reactors. Sumaven un total d'unes 5.000 tones a 1 de gener de 2017. La meitat del combustible irradiat és custodiat en territori dels Països Catalans, als recintes dels reactors de Cofrents, Ascó i Vandellòs.

Els 15.000 elements emmagatzemats en piscines són les barres de combustible gastat que en diferents períodes temporals van estar a l'interior dels reactors, d'uns quatre metres de llargada aproximadament; 4.232 procedeixen del reactor de Cofrents i 2.505 del reactor de Garoña, els dos amb el sistema d'aigua en ebullició (BWR) -a diferència de la resta de reactors, que generen electricitat mitjançant l'aigua a pressió (PWR).

El mes de juliol de 2018, el Ministeri espanyol per a la Transició Ecològica -del govern de Pedro Sánchez- va decidir paralitzar la construcció d'un magatzem temporal centralitzat (MTC), pas previ a la construcció d'un magatzem geològic profund (MGP). L'MTC estava previst construir-lo al municipi de Villar de Cañas (Conca), després que s'hagués fet una selecció entre els vuit municipis candidats, una llista on figuraven els noms de Zarra (País Valencià) i Ascó (Catalunya).

Aquesta paralització s'ha llegit com un nou èxit del moviment antinuclear i un gerro d'aigua freda a la in-

dústria atòmica, i en concret a l'empresa Enresa i al Consell de Seguretat Nuclear (CSN), organisme regulador de l'energia nuclear i principal promotor de les activitats radioactives.

Combois clandestins

Entre 1968 i 1983, un total de 100 tones de combustible irradiat procedents de les centrals nuclears de Garoña i Zorita es van evacuar de l'Estat espanyol al centre de reprocessament Windscale-Sellafield, a la regió anglesa de Cúmbria, a tocar del límit territorial amb Escòcia. Durant la primera part del trajecte el mitjà de transport van ser camions i, després, el ferri de passatgers amb embarcament al port de Pasaia (País Basc). Durant tots aquests anys, aquests residus s'han custodiat a la planta anglesa a l'espera del seu retorn.

D'una manera similar, un total de 150 combois ferroviaris van transportar el combustible irradiat de la central nuclear Vandellòs I fins a territori de l'Estat francès. Bona part d'aquells combois van creuar la ciutat de Barcelona durant les nits, de manera totalment clandestina, en direcció als cementiris nuclears de Marcola (al departament de Gard, 216 quilòmetres al nord de Perpinyà) i La Hague (a la península de Cotentin, a Normandia), on eren reprocessats.

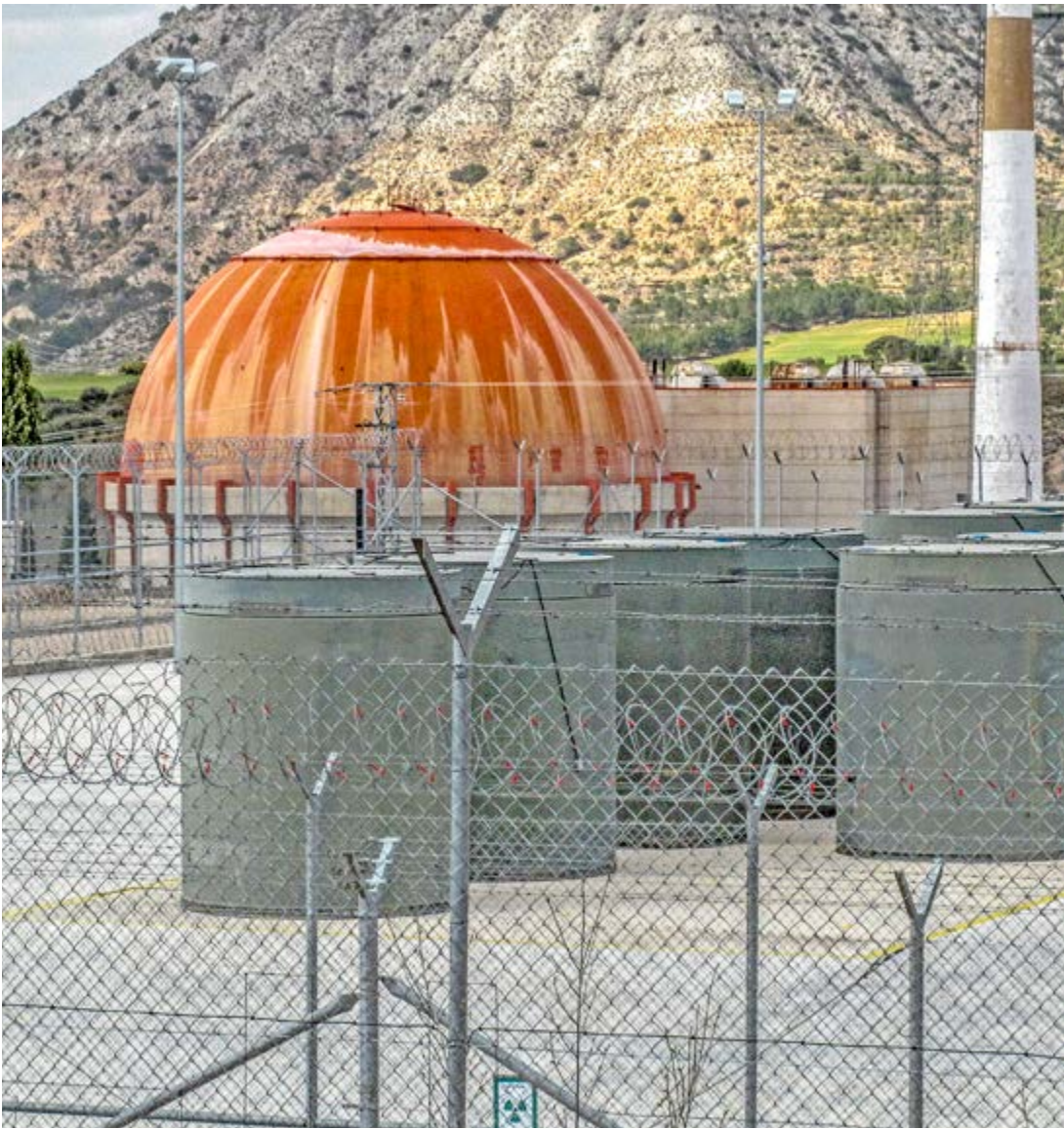
El darrer transport ferroviari es va fer el 23 de novembre de 1994. Els residus exportats a l'estranger representen 13 metres cúbics d'alta activitat i 666 metres ➤

» cúbics de mitjana activitat, i es troben a l'interior de recipients vitrificats. El cost actual del manteniment fora de territori de l'Estat espanyol no es coneix, però una dècada enrere es va filtrar que representava un desemborsament de 23 milions d'euros anuals per a les arque públiques.

Ningú vol un cementiri radioactiu al costat de casa
Diversos intents de construir cementiris nuclears o infraestructures per a desfer-se dels residus han fracassat. L'any 1987 es va destapar l'existència d'un projecte de construcció d'un laboratori subterrani a Aldeadávila de la Ribera, a la comarca salmantina del Vitigudino, dins de l'àmbit del Parc Natural d'Arribes del Duero. Després de les queixes, el govern de Felipe González ho va descartar. L'any següent es va aconseguir bloquejar el projecte de fer una incineradora de residus radioactius dins del recinte de la central nuclear de Garoña, a Burgos.
A Requena -un dels termes municipals de major superfície de la Península- es va intentar instal·lar un cementiri de parallamps radioactius desmantellats -un equipament que obria la porta a una ampliació posterior per a altres activitats com les que es volien dur a terme a Villar de Cañas. L'oposició municipal ha estat decisiva per aconseguir el bloqueig de les intencions a diferents projectes, davant la pressió veïnal i del moviment antinuclear.
L'únic cementiri nuclear en funcionament a la península Ibèrica des del 1961 és el d'El Cabril (al terme municipal d'Hornachuelos, Còrdova). Allí van a parar els residus nuclears de baixa i mitjana activitat, excepte el combustible irradiat dels reactors. Estem parlant de milers i milers de bidons radioactius de 180, 220, 290, 400, 480 i 1.300 litres. Concretament 112.355 bidons des de l'inici de les activitats nuclears fins a l'1 de gener de 2010. La seva centralització a Andalusia ha comportat milers i milers de desplaçaments des de les nuclears fins a la serra d'Hornachuelos. L'any 2009, per exemple, es van poder documentar 202 expedicions de les centrals nuclears a Hornachuelos i 46 transports des d'altres instal·lacions radioactives.

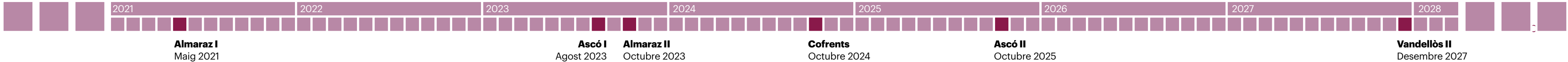
El calendari de tancament
Les centrals es van dissenyar per a una vida activa d'un màxim de 40 anys. El Pla energètic nacional espanyol de 1975 va aprovar la construcció de 37 reactors nuclears, la segona generació. Se'n van construir set i no es van arribar a finalitzar les obres de les centrals nuclears de Lemoiz -pels atemptats d'ETA-, Valdecaballeros i Trillo II. La construcció va superar els 10 anys d'obres en el cas d'Almaraz II i Ascó II. Ascó I va trigar 9 anys i 2 mesos a fer-se; Cofrents i Trillo, 9 anys, i Vandellòs II, 7 anys. En canvi, les tres centrals de primera generació, alçades amb el dictador Francisco Franco encara viu, es van construir en un termini inferior als 5 anys. Potser per això van esdevenir tan perilloses. Ara estan tancades i en procés de desmantellament, que trigarà tres o quatre dècades a concloure. El calendari de tancament s'estableix a partir del dia en què deixaran de generar combustible irradiat. Almaraz I abaixarà la persiana el maig de 2021; Ascó I, l'agost de 2023; Almaraz II,

l'octubre de 2023; Cofrents, l'octubre de 2024; Ascó II, l'octubre de 2025, i Vandellòs II, el desembre de 2027.
Les dates corresponen a la finalització de l'autorització de funcionament, malgrat que la indústria nuclear intenta aconseguir nous terminis mentre el PSOE es debat entre si complir o incomplir el seu programa electoral -on figurava que no es modificarien les dates establertes de tancament. A favor de la continuïtat s'argumenten les millores introduïdes arran de la catàstrofe nuclear de Txernòbil (1986), l'accident de Vandellòs I (1989) i la catàstrofe de Fukushima (2011). El moviment ecologista, per contra, considera que no s'hauria de consentir una activitat el promotor de la qual no pugui fer front a les conseqüències, i de la qual es deriven uns residus perillosos durant més de 20.000 anys. ●

La indústria nuclear busca nous terminis mentre el PSOE es debat entre si complir o incomplir el programa electoral

CALENDARI DE TANCAMENT DE LES NUCLEARS

COMBUSTIBLE IRRADIAT ACUMULAT ALS REACTORS NUCLEARS (EN TONES)

FONTS: Empresa Nacional espanyola de Residus Radioactius S.A (Enresa). Dades del 31 de desembre del 2016

Els tres mètodes 'quimèrics' de reducció dels residus

El somni de la indústria nuclear és reduir la càrrega tòxica mil·lenària dels combustibles irradiats. Una de les opcions és el reprocessament: l'operació de separar i recuperar fins a un 94% de l'urani i el plutoni del combustible irradiat al cor dels reactors per fer-lo servir com a combustible nuclear novament. Una altra és emmagatzemar-los en un magatzem superficial que caldrà mantenir a menys de 400 graus, com ara s'intenta. L'altra opció és la transsubstanciació: destinen una gran quantitat de diners a assolir aquesta transformació, amb l'objectiu quimèric d'eliminar els residus radioactius i reduir-ne la toxicitat de 24.000 a únicament 500 anys.

/ CARLOS VILAFRANCA

PASTILLES CONTRA EL CÀNCER I CENTRES DE CONFINAMENT

Els plans d'emergència preveuen recloure la població contaminada dels municipis propers a les centrals per evitar la seva fugida a zones urbanes

J. B. | @JordiBigues

Les autoritats belgues han repartit des de fa anys pastilles de iode -iodur de potassi- a tota la població. La capsa, amb un logo amb els colors de la bandera del país, conté una desena de comprimits de 65 mil·ligrams. A l'exterior s'indica que no es poden fer servir sense les indicacions precises i expressades de les autoritats: en cas d'accident nuclear en un dels sis reactors que hi ha a Bèlgica i Flandes i un setè reactor en territori dels Països Baixos però a tocar de la regió belga Oost-Vlaanderen. Aquestes pastilles es proporcionen a les farmàcies acompanyades d'un detallat opuscle informatiu. Per disposar d'una capsa tan sols cal identificar-se. Al prospecte hi consta la posologia, segons l'edat, i les instruccions precises similars a un medicament. Tota la informació d'emergència també es pot consultar al web *nuclearrisk.be*, amb versions en holandès, francès, anglès, alemany i italià.

A Catalunya, malgrat la presència territorial d'un nombre equivalent de reactors nuclears, aquestes pastilles són en mans del servei de Protecció Civil de Tarragona -associades al Pla d'emergència nuclear (PENTA). Al País Valencià també les acumula el servei d'emergències -associat en aquest cas al Pla d'emergència nuclear de València (PENVA). En cas d'accident nuclear i quan les autoritats acordin la conveniència d'ingerir algun d'aquests comprimits, els mitjans de comunicació tenen l'obligació de donar la directriu a la població d'inscriure's a les estacions de descontaminació i classificació (EDC), cinc a Catalunya i tres al País Valencià, ubicades en recintes esportius de doble ús.

La necessitat d'aconseguir les pastilles de iode, imprescindible per a frenar el desenvolupament del càncer de tiroides després d'un accident nuclear, esdevindria l'esquer suficient per a atraure la població -que lògicament voldria allunyar-se del núvol radioactiu- en direcció a les EDC. Els plans d'emergència també preveuen el tall de carreteres per a redirigir la població que provés de fugir en altres direccions. A Catalunya els camps de classificació i descontaminació s'han previst a Amposta, Falset, Gandesa, Montbrió del Camp i Maials; al País Valencià la concentració de població es faria a Requena, Aiora i Casas Ibáñez.

L'administració pública a l'Estat espanyol disposa de 862.339 càpsules de iode per a adults i 17.480 per a infants. D'aquestes, 112.479 per a adults i 2.280 per a infants són a la Direcció General de Protecció Civil a Madrid. La resta es troben sota control de les delegacions provincials de l'administració estatal.

A les farmàcies valencianes i catalanes hom pot comprar un únic medicament que conté 200 micrograms de iodur de potassi per comprimit i un altre amb 100 micrograms. Cada paquet té 50 comprimits. Per aconseguir una dosi equivalent a les pastilles facilitades a la

població belga, caldria prendre 32,5 comprimits de la presentació amb 200 micrograms, i un total de 65 pastilles en la presentació de 100 micrograms. El preu és de 2,89 euros i 2,5 euros, respectivament.

Una exposició intensa a radiacions ionitzants causa la mort de les cèl·lules de l'organisme i danya l'ADN. Fins ara aquests danys es podien tractar de forma pal·liativa, intentant alleugerir els símptomes, però no hi ha forma de curar el pacient atacant les causes. Fa tres anys es va presentar un medicament desenvolupat a partir d'un compost natural de la sang anomenat LPA que suposadament afavoreix la cicatrització, repara l'ADN danyat, atura la progressió de la mort cel·lular i regenera els teixits. El medicament està sent desenvolupat per l'empresa biotecnològica nord-americana RxBio i la Universitat de Tennessee, i podria fer-se servir en tractaments mèdics d'irradiació per a astronautes i hipotèticament per a persones irradiades per fuites radioactives.

L'estructura dels camps de descontaminació

Aquestes estacions estan dotades de dutxes i roba substitutòria per a les persones internades. Les aigües contaminades provinents de les dutxes s'emmagatzemarien en dipòsits construïts als soterranis de les EDC. En cas de contaminació aguda, les persones

irradiades podrien ser traslladades a hospitals i centres estatals de tercer nivell per a cures bàsiques. Per als casos més greus, l'Hospital General Universitari Gregorio Marañón de Madrid està classificat amb el segon nivell, i per a situacions extremes, el centre de referència de primer nivell més proper a escala europea està ubicat a París.

En cas d'accident es preveu que totes les dotacions disponibles de Guàrdia Civil, Mossos d'Esquadra, Cos Nacional de Policia espanyola i policies locals han d'actuar conjuntament per concentrar la població als punts convinguts. Una unitat militar d'emergències formada per 3.500 efectius entraria en acció sota la direcció de la Sala d'Emergència Nuclear de Madrid (SALEM), un búnquer en alerta permanent, 24 hores al dia i 365 dies a l'any.

A més d'aquesta sala búnqueritzada que faria funcions de monitorització d'un possible accident nuclear, n'existeix una altra per a persones irradiades que es va construir per ordre de l'expresident socialista Felipe González a les dependències de l'Hospital General de Madrid, situat a la Moncloa. A Torrejón de Ardoz, en dependències de l'antiga base militar nord-americana -clausurada completament l'any 2004- també s'ubica el búnquer més gran de la península Ibèrica, amb una superfície d'una hectàrea (l'equivalent a dos camps de futbol) i que està connectat directament amb l'estructura central de comandament de l'OTAN. Encara que també n'hi ha diversos a les bases britàniques de Gibraltar, on recalen vaixells i submarins nuclears.

Mesures extraordinàries després de Fukushima

A les centrals nuclears s'han construït unes noves sales de control dels reactors arran de la catàstrofe de Fukushima. Aquests búnquers s'anomenen centres de suport i gestió en emergències. Ubicats fora de les instal·lacions, han de substituir el centre de control principal.

Aquests búnquers de formigó han de permetre dirigir les operacions de control del reactor en cas d'accident i funcionar autònomament amb una capacitat de 70 persones a Vandellòs, 120 a Ascó i 109 a la central nuclear de Cofrents. Sense ajuda exterior, el búnquer pot funcionar 72 hores amb el combustible dels grups electrògens.

Es tracta d'un edifici dissenyat per resistir un terratrèmol. A l'interior hi ha àrees de descontaminació radioactiva, serveis mèdics, laboratoris químics, estació per a omplir botelles d'aire respirable i habitacions de descans per al personal i guàrdies civils i de seguretat.

Un antídoto per al càncer de tiroides

L'investigador Eduard Rodríguez Farré, metge especialitzat en toxicologia i farmacologia i membre fundador del

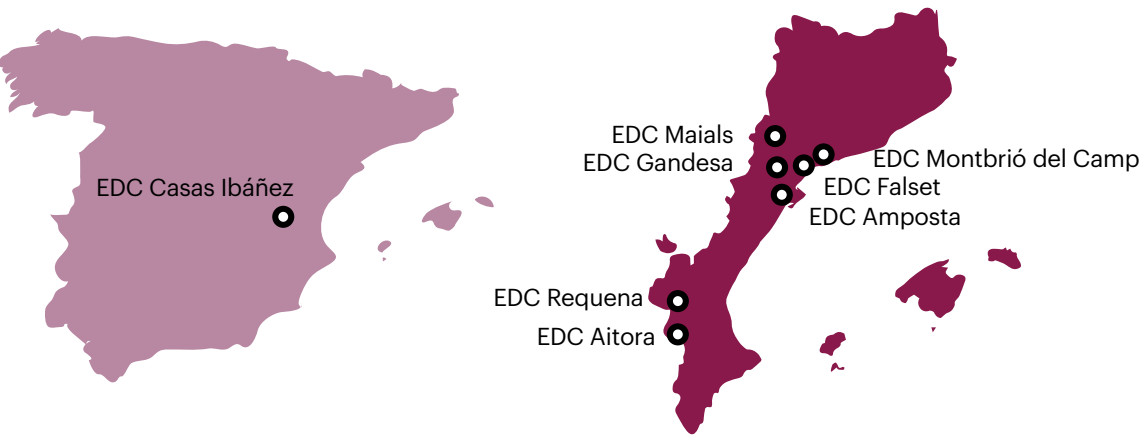

Pastilles de iodur de potassi que subministra el govern de Bèlgica a tota la població per afrontar un hipotètic accident nuclear / VÍCTOR SERRI

ESTACIONS DE DESCONTAMINACIÓ I CLASSIFICACIÓ

Les estacions de descontaminació i classificació (EDC) tenen dutxes i roba substitutòria per a les persones internades. Les aigües contaminades anirien a parar a dipòsits subterranis. En cas de contaminació aguda, les persones irradiades podrien ser traslladades a hospitals i centres estatals de tercer nivell per a cures bàsiques. L'Hospital General Universitari Gregorio Marañón de Madrid té la catalogació de segon nivell, i el de primer nivell es troba a París.

/ CARLOS VILAFRANCA

Jesús Rodríguez | @albertmartnez

És factible el calendari de tancament de les nuclears que ha promès Pedro Sánchez?

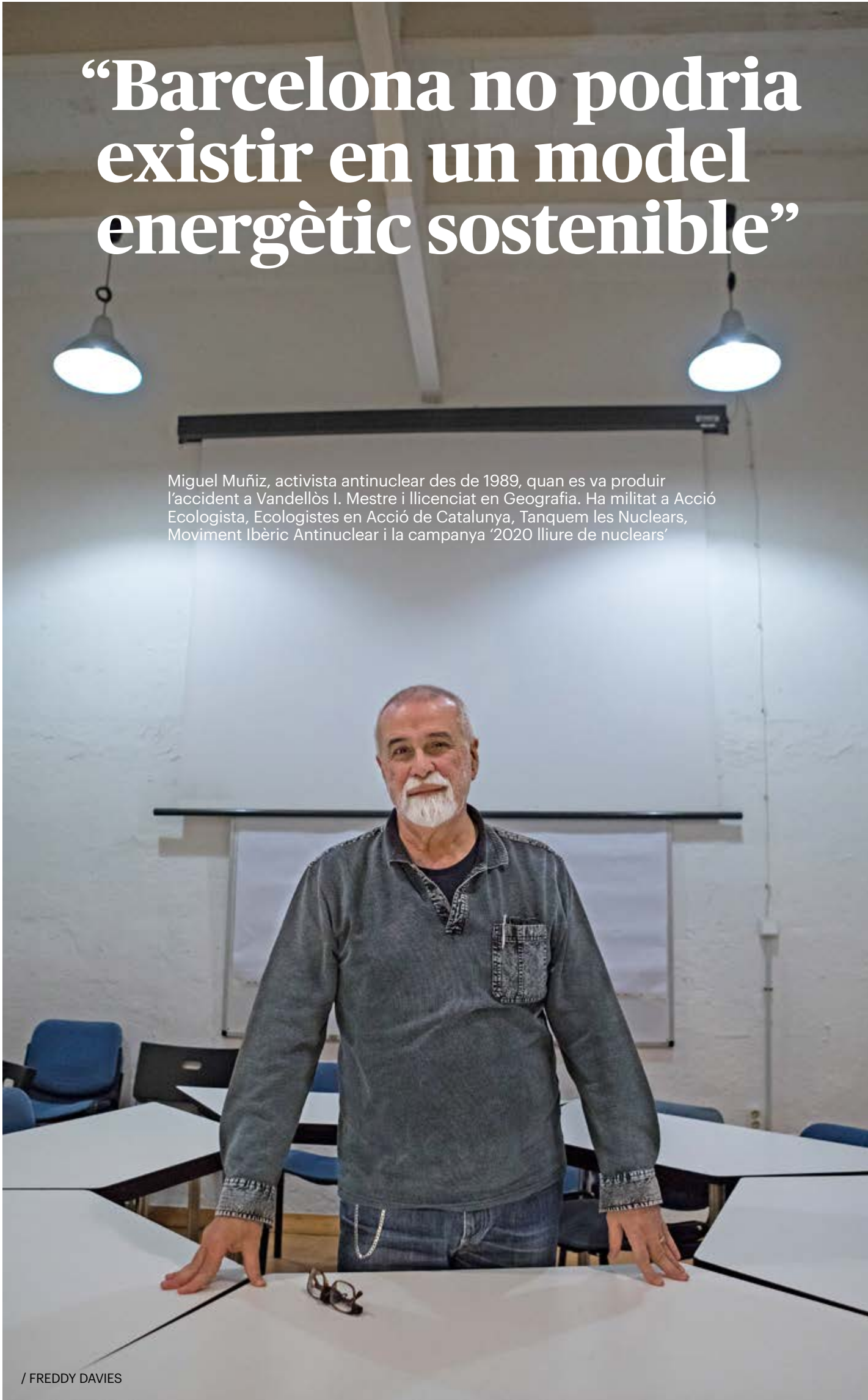
Sempre hi ha un problema de fons, que són els interessos de les elèctriques. Parlar pròpiament de nuclears és parlar d'Iberdrola, Enel-Endesa i Naturgy (Gas Natural Fenosa). El govern ha avançat una data, però dates de tancament de nuclears se n'han avançat moltíssimes. Hi ha dues qüestions: independentment de la data que digui el govern, en el primer trimestre de 2019 les tres elèctriques han de presentar la documentació per renovar el permís de funcionament, començant per Almaraz, i després Vandellòs II, Cofrents, Ascó i Trillo. Què farà el govern? Mantindrà la data de tancament? I, sobretot, el que és més important: amb quines contrapartides? Actualment, a la indústria nuclear hi ha una divisió. Iberdrola té un projecte d'expansió mundial importantíssim, amb l'obertura de parcs eòlics a l'Amèrica del Sud i la Xina i la compra de xarxes de distribució; la participació accionarial a les nuclears, de fet, li molesta; estaria en condicions de tancar les nuclears si hi hagués contrapartides pactades amb el govern. El cas d'Endesa és molt diferent: té una situació de domini quant a la propietat de les nuclears, té una aposta nuclear fortíssima que venia defensada bàsicament pel Partit Popular. Naturgy probablement intentarà vendre la seva participació minoritària a qui sigui. Hi ha algú disposat a comprar? No se sap.

Com pressionen les elèctriques al govern?

Tenen tots els mecanismes de pressió que volen. Perquè darrere hi ha els bancs, que són propietaris en part d'aquestes companyies i poden actuar directament sobre el govern en relació amb el finançament dels partits polítics. També hi ha una sèrie d'organismes que no són propietat de les elèctriques però hi treballen alts executius que han estat vinculats a les elèctriques -com és el cas d'Enresa, l'empresa que gestiona els residus nuclears. Si vas seguint la premsa econòmica, veuràs que des que es va fer fora el PP del govern, el tema de les nuclears informativament ha caigut en picat, pràcticament no se'n parla. Això sí, es manté un run-run de fons que diu que les nuclears "són necessàries per a la transició energètica, són necessàries per a reduir les emissions de CO₂, són necessàries per a fer front al fenomen del canvi climàtic", i també es manté la fal·làcia de "qui es farà càrrec del dèficit del tancament de les nuclears".

És possible subministrar l'energia necessària sense les nuclears?

Que es pot mantenir l'actual nivell de consum elèctric -que, per cert, és molt malbaratador- sense les nuclears està demostrat de totes totes. En primer lloc, perquè moltes vegades han estat avariats la majoria dels grups nuclears i no s'ha notat cap incidència. En segon lloc, perquè hi ha interconnexió a escala europea que en un moment determinat

Miguel Muñiz, activista antinuclear des de 1989, quan es va produir l'accident a Vandellòs I. Mestre i llicenciat en Geografia. Ha militat a Acció Ecologista, Ecologistes en Acció de Catalunya, Tanquem les Nuclears, Moviment Ibèric Antinuclear i la campanya '2020 lliure de nuclears'

“Barcelona no podria existir en un model energètic sostenible”

permet portar energia de fora. Però sobretot perquè les centrals tèrmiques de cicle combinat estan sobredimensionades; la seva capacitat és molt més elevada de la que es necessitaria per a cobrir la demanda i es passen una part de l'any aturades perquè han de donar pas a les nuclears, que no es poden connectar i desconnectar en qüestió d'hores o dies. Si mires les estadístiques de Red Eléctrica Española en relació amb els quatre grups de cicle combinat de la desembocadura del Besòs, descobriràs que el seu grau de funcionament està en un 60%, 70%, 50% i 40%, perquè van connectant-se i desconnectant-se, no funcionen operativament tot l'any. Si tanquessin les nuclears, només caldria posar en marxa les centrals de cicle combinat i tindries l'electricitat necessària sense problemes.

Les de cicle combinat generen més emissions de CO₂, no?

Aquí tenim el problema dels impactes comparatius. Les centrals nuclears generen CO₂, el reactor de la central no n'emmet però tot el procés de fabricació del combustible emet CO₂, i no és una cosa anodina. Per fabricar el combustible s'ha de fer una extracció de mineral en condicions de molt baixa concentració de mineral, i per transformar-lo es fa necessari un ús intensiu de combustibles fòssils; a continuació el transport a les fàbriques d'enriquiment i posteriorment el trasllat a les centrals nuclears. Tot això va sumant quantitats de CO₂ i això no es comptabilitza correctament. Si l'urani ve de Mali, el Canadà, el Kazakhstan o Austràlia, quina quantitat de CO₂ suposa? Un dels elements que mai es tenen en compte és l'emissió de vapor d'aigua en grans quantitats a través de les xemeneies de les centrals nuclears, i això té un gran impacte en l'efecte hivernacle. Cal recordar que només el sistema de refrigeració dels dos grups d'Ascó és equivalent a un minitransvasament que acaba a l'atmosfera en forma de vapor d'aigua.

Aleshores, quan tancaran les nuclears?

Les nuclears a Espanya tenen els dies comptats. Si les elèctriques se sortissin amb la seva, tindrien nuclear com a màxim fins al 2048. Si s'arriba a un acord i es fixa una data de tancament, aleshores ens haurem de felicitar, creuar els dits i esperar que d'aquí que tanquin no hi hagi un accident dels que es donen de tant en tant, i que tampoc hi hagi una taxa de càncer gaire elevada.

Parles de càncer sense haver-hi cap accident nuclear?

Les centrals nuclears emeten radiació quotidiana que no està inclosa estadísticament ni s'estudia mèdicament, però això va provocant càncer. Qui sap quant càncer provoca? Això implicaria un estudi en profunditat que no es fa. Si agafes un informe de l'Institut de Salut Carlos III

que es va fer entre 2005 i 2009, veuràs una contradicció important quan a les conclusions es diu que no hi ha evidència palpable d'increment de casos de càncer per la incidència de les centrals nuclears, però quan mires les taules estadístiques del mateix informe veus que hi ha un increment brutal dels casos de càncer al voltant de les centrals nuclears. Quan hi ha increment de càncer de pulmó, diuen que és perquè la gent fuma i per la contaminació; si hi ha increment de càncer de fetge, diuen que és l'alimentació; si és càncer de tiroïdes, diuen que és pels hàbits de la gent. En el cas de Txernòbil han arribat a dir que s'han incrementat els casos de càncer, no per la radiació, sinó per l'augment de l'estrès entre la població derivat de l'accident.

On s'emmagatzemen els residus?

Els residus de mitjana i baixa activitat són a El Cabril (Còrdova), i ara s'està plantejant l'ampliació d'aquell cementiri. Amb els residus autènticament perillosos, els d'alta activitat, que duren mig milió d'anys i que poden provocar una catàstrofe quan ni tu ni jo siguem aquí, ningú sap què fer-ne. L'únic país que té un pla de tractament és Finlàndia, que ha construït un cementiri nuclear en profunditat geològica -Onkalo, a 420 metres sota la superfície- on es posaran els residus de les quatre centrals nuclears del país.

Hi ha residus d'alta activitat que s'han externalitzat a altres països?

Vandellòs I, quan va tenir l'avaria l'any 1989, va enviar els residus a França perquè el seu plutoni es podia tractar per a usos militars; les restes encara estan allà i s'està pagant una millonada pel seu emmagatzematge. En general, però, els residus de les centrals provisionalment estan en magatzems temporals individualitzats. El penúltim es va fer a Almaraz i l'últim es farà a Vandellòs II. Això és provisional, són altament perillosos. Els dipòsits que els guarden es degraden per la pròpia radiació, que debilita els materials amb què estan fets els magatzems. Els contenidors que es van fer a Anglaterra -que en teoria havien de durar 500 anys-, ara s'ha demostrat que en 125 anys seran inservibles, i avui ja tenen esquerdes.

Es van arribar a llançar residus als fons oceànics?

Sí, a la fossa atlàntica es van llançar davant de les costes de Galícia i també al mar del Nord, i això va portar a la signatura d'un tractat internacional per prohibir aquestes pràctiques. Aleshores va començar el tràfic il·legal de residus nuclears. Després d'un tsunami a les costes de l'Índic, van aparèixer bidons radioactius a les costes de Somàlia. Ningú sabia d'on sortien ni per què eren allà. Se sospita que França va contractar un gestor

il·legal que els va abocar enmig de l'oceà. Es van arribar a publicar fotografies, però no se'n va saber res més.

Després de Fukushima es va parlar de “la fi de l'era nuclear”. Què ha passat des d'aleshores?

Un petit incís. Fukushima no s'ha acabat, no han aconseguit apagar el reactor, cada dia unes 300 tones d'aigua radioactiva van a l'oceà Pacífic. El doctor Eduard Rodríguez Farré defineix Fukushima com un Txernòbil a càmera lenta. L'últim any s'han posat en funcionament nous reactors a la Xina i altres punts de l'Àsia. L'opció de l'energia nuclear no és econòmica, és política; es genera molta electricitat en un punt concret i això dona un poder polític brutal, és un conglomerat potentíssim que no desapareixerà per Fukushima. Per aquelles dates alguns diaris ja deien que “totes les tecnologies industrials tenen accidents, haurem d'aprendre a conviure amb un accident nuclear cada 20 o 25 anys, la indústria química té més accidents”.

Quin argumentari enviaries a la població sobre la necessitat de tancar les nuclears?

Sempre parlo de cinc arguments. Per motius de salut, perquè la radiació quotidiana d'elements com el triti fa mal a la població. Per motius de seguretat, un accident nuclear és irreversible: Ucraïna encara no ha sortit de l'accident de Txernòbil, Fukushima acaba de començar però tindrà llarga durada. El tercer motiu són els residus: com abans tanquin, menys residus haurem de gestionar. El quart motiu és el canvi climàtic, ja que hi contribueixen. I el cinquè motiu és el que menys arriba a la població, i és la qüestió militar. No parlo de les bombes atòmiques, parlo de la munició d'urani empobrit. S'està fent servir en nombrosos conflictes regionals, per exemple a Síria, i ningú no diu ni piu. El lloc on

explota un míssil d'urani empobrit queda contaminat durant desenes de milers d'anys i la població té risc d'agafar malalties de mutació genètica. No surt de la indústria militar, surt de les centrals civils. És el residu que queda de l'urani enriquit que fem servir de combustible a les centrals, i el donen gratuïtament a la indústria militar.

Quin seria el model de generació energètica òptim?

Només hi ha un model viable de cara al futur: les renovables. El problema és que amb elles no podem cobrir ni una mínima part del consum actual. Totes les renovables que es generen actualment tenen una trampa. Per exemple, ara fem generadors eòlics però per a fabricar-los fem servir l'energia del petroli. Quan s'acabi el petroli, malgrat que el que quedi a les reserves se seguirà fent servir per als exèrcits, haurem de construir un sistema de generació de renovables a partir de les mateixes renovables. Un canvi de model energètic és un canvi de la societat en profunditat. Una ciutat com

Barcelona no podria existir en un model energètic sostenible, no seria viable una metròpoli de diversos milions de persones. Parlo de Barcelona o de qualsevol altra gran metròpoli que necessiti energia concentrada. Hauríem de potenciar les renovables, també les que ara es menyspreen, com les aigües fecals -que generen gas metà-, els residus agrícoles, etc. El model òptim hauria de generalitzar les renovables, aconseguir un gran estalvi, una gran eficiència i un gran canvi social; és a dir, una reordenació territorial brutal.

Deu n'hi do, que difícil...

Què vols que et digui? Jo podria fer-te una intervenció naïf i dir que posant una placa fotovoltaica a la teulada de casa ja estàs combatent el canvi climàtic, però seria dir-te una cosa en què jo no crec. ●

Pak Kin Wan,

activista pels drets laborals

“Treballar una jornada i mitja s'està convertint en una situació normal a la Xina”

Text: Bart Grugeon | @bartplana

Fotografia: Montse Giralt | @giraltm

Treballa a l'ONG Xarxa d'Educació i Servei Laboral (LESN, per les seves sigles en anglès). L'entitat dona suport a treballadores i a grups d'estudiants en l'àmbit dels drets laborals a la part sud de la Xina. La seu es troba a Hong Kong, on poden treballar amb més seguretat. Compten amb una xarxa de persones col·laboradores dedicades a la formació, el monitoratge de les condicions laborals i l'assistència en cas de conflicte. L'activista parla amb calma i molts matisos sobre el futur del seu país veí. Assumeix que la introducció de solucions de les societats occidentals a la realitat laboral xinesa no és una recepta que funcioni, però tampoc existeix una estratègia concreta per avançar seriosament en els drets fonamentals.

Com funciona la vostra ONG?
Som una organització petita amb seu a Hong Kong i defensem els nostres companys a la Xina, perquè ells no tenen dret a crear una organització relacionada amb la defensa de drets laborals. Tenim una xarxa d'unes vint persones sobretot al sud de la Xina, a prop de Hong Kong, que ens va informant sobre condicions laborals i sobre algunes accions reivindicatives. Els nostres socis treballen en la formació dels treballadors en temes de seguretat i drets, i ells tenen molts contactes i informació directa sobre les condicions a les fàbriques. Nosaltres ens dediquem a coordinar les accions dins del país i a buscar suport internacional.

Com són les condicions laborals a la Xina?
Mirant només el marc legal, hi ha un sou mínim i una protecció social amb un sistema de pensions que funciona. El problema és que els governs locals no implementen el marc legal, i el sou mensual mitjà és molt baix per poder viure en una ciutat. Per una setmana laboral de cinc dies amb vuit hores de feina diàries, un treballador xinès rep al voltant de 1.800 iens, xifra que equival a uns 200 euros. Si vol viure amb unes condicions una mica millors, per exemple per llogar un pis petit en lloc d'una habitació, o si vol comprar menjar d'una certa qualitat, li toca fer hores extres.

Aquesta situació és habitual?
Sí, treballar una jornada i mitja s'està convertint en una situació normal, i les hores extres no estan regulades

per llei. La intensitat de la jornada de treball és extrema en el període setembre-octubre, quan els treballadors són obligats a treballar entre 15 i 18 hores diàries, amb només quatre hores de descans. Durant aquests mesos, la producció augmenta sobretot en la indústria electrònica per preparar la demanda que es dispara en el període de Nadal als països occidentals. Les hores extres es paguen sense gaire diferència en relació amb les hores ordinàries.

Es compleixen els estàndards de seguretat laboral a la indústria electrònica?
En absolut. No hi ha formació en seguretat i no hi ha procediments segurs. Els treballadors no utilitzen guants o màscares quan treballen amb productes químics, i l'ús de benzè és molt comú perquè és barat. La inhalació de benzè genera marejos i fa perdre la capacitat de concentració i el benestar en general. L'exposició durant molt de temps provoca càncer a la sang. Tenim casos documentats de càncers i hem fet campanyes de sensibilització, la més coneguda contra Foxcon, un proveïdor d'Apple. L'empresa informàtica va canviar els protocols de seguretat prohibint el benzè, però la cadena de producció és molt llarga, amb molts petits centres de producció que no apliquen la prohibició.

Com és la situació de les dones, per exemple en cas d'embaràs?
Un temps abans del part, la dona acostuma a deixar la feina per anar al poble dels seus pares. Moltes treba-

“ ”

A la Xina la producció augmenta al setembre per preparar la demanda que es dispara en el període de Nadal a Occident

Els treballadors no es posen guants o màscares quan usen productes químics, i l'ús de benzè és molt comú perquè és barat

lladores de les fàbriques van migrar de l'interior de la Xina, on encara viu la família. El 90% de les dones deixa el nen al poble amb els avis perquè s'encarreguin de l'educació, i la mare torna sola a buscar feina a la ciutat al cap de mig any. Necessiten els diners de tots per sobreviure, i el sistema de ciutadania xinesa exclou les dones migrants dels serveis públics de les ciutats. Per exemple, el nen no té dret d'anar a una escola pública, i les escoles privades són molt cares i de mala qualitat. Això fa que el nen vegi els pares entre tres i cinc cops l'any. Els avis el porten a la ciutat, i, algun cop, els pares poden baixar al poble natal.

Existeix treball infantil?
Ja és un fenomen residual, gràcies a la pressió internacional. La situació ha millorat molt durant els darrers anys. Només durant les vacances d'estiu tenim constància de nens per sota dels setze anys que utilitzen el carnet d'identitat d'un parent per anar a treballar. És una pràctica freqüent, tot i que il·legal, i les fàbriques ho deixen passar.

Les plantilles no s'organitzen per demanar millores?
Existeixen sindicats, però estan totalment controlats pel Partit Comunista Xinès i segueixen les consignes del govern. Es dediquen a comprar regals pels aniversaris dels treballadors, però a part del nom no tenen gran cosa a veure amb el que s'entén per un sindicat a Occident. Hi ha hagut situacions de conflicte, però el govern té agents secrets i els treballadors més combatius

acostumen a perdre el lloc de feina o fins i tot entren a la presó. Els governs locals volen mantenir bones relacions amb les empreses, i en cas d'un conflicte laboral, defensen sistemàticament l'interès de l'empresari. La mentalitat xinesa és més aviat d'oïre les directrius, i mentre la situació no sigui extrema, tendeixen a callar i a assumir la situació.

Ningú intenta millorar aquesta situació?
La gent jove és la que comença a tenir certa consciència, sobretot l'estudiantat. Alguns qüestionen la situació d'injustícia i també obtenen informació que el govern no controla. Plataformes com Google, Facebook o Twitter estan bloquejades a la Xina, però a través de mecanismes com VPN -una tecnologia per connectar-se a una xarxa d'un lloc remot- saben esquivar el control. Abans de la crisi econòmica del 2008, els joves encara tenien certa perspectiva de guanyar un sou digne i d'aconseguir un lloc de treball amb certes oportunitats, però ara la sortida laboral es limita a feines de fàbrica molt bàsiques. Això genera malestar i ganes de canviar la situació.

Hi ha intents per coordinar aquest malestar?
És molt difícil perquè qualsevol organització que defensa la situació laboral fora dels sindicats oficials controlats pel Partit Comunista està prohibida. Fins i tot una ONG local que vol imprimir un *flyer* per informar sobre drets laborals necessita el permís del departament cultural del govern. Però es poden percebre intents de crear un moviment social més ampli, i aquest estiu hi ha hagut

un moviment de solidaritat per tota la Xina amb la repressió contra uns treballadors a la fàbrica de Jasik, una empresa tecnològica.

Què va passar?

Set treballadors de Jasik International volien crear un sindicat per a protegir-se de situacions abusives. No era ni tan sols un sindicat independent, volia operar sota la federació xinesa de sindicats, controlada pel govern. Van passar per tot el procés fundacional, van obtenir el suport reglamentari dels treballadors de la fàbrica, però, de cop i volta, al mes de juliol van ser acomiadats. De seguida, l'empresa va organitzar les seves pròpies eleccions per organitzar un comitè d'empresa amb candidats propers a la direcció del centre. Com que la llei xinesa permet crear només un sindicat oficial per cada empresa, un cop establert el sindicat proper a la direcció, la resta de treballadors ja no podien organitzar-se.

Aquest tipus de situació és poc habitual a la Xina?

No és del tot inhabitual, però, per primer cop, estudiants d'arreu de la Xina s'han mobilitzat per mostrar la seva solidaritat. Això sí que és una situació nova. Al voltant de 60 estudiants es van desplaçar a Zhenzhen per protestar al carrer, van fer debats a la zona pública i van reclamar la llibertat davant l'oficina de la policia. La repressió de la policia va ser forta, i van arribar a arrestar-los a tots a finals d'agost, generant encara més indignació. La gent no acostuma a generar xarxes o organitzacions que superin l'àmbit de la comunitat local, però el cas de Jasik va ser una excepció, i per primer cop va arribar a estudiants de tot el país, també a la capital.

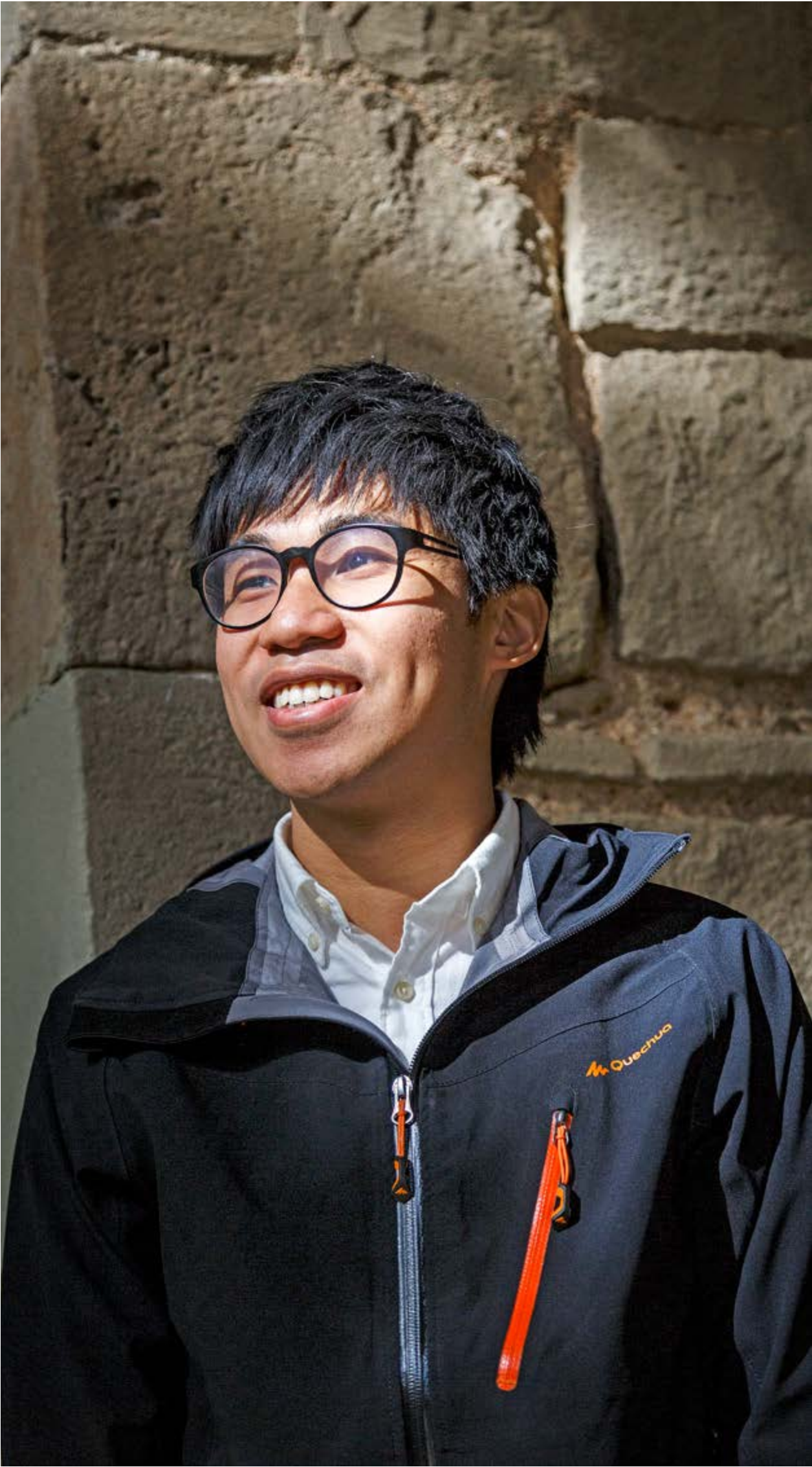
Som davant d'una nova perspectiva de millora de la situació laboral i de crear una societat més democràtica?

No podem subestimar el poder de l'estat. En el passat teníem confiança que podíem millorar la situació de drets a la Xina copiant fórmules occidentals, com sindicats. Pensàvem que si no ens deixaven crear els nostres propis sindicats, almenys podíem augmentar la consci-

“ ”

En el passat teníem confiança que podíem millorar la situació de drets a la Xina copiant fórmules occidentals, com sindicats

Hi ha competició entre les províncies per complaure els inversors i generar de manera indirecta creixement econòmic

ència dels treballadors a través de petites ONG. Ara, al cap del temps, ens adonem que aquesta estratègia no funciona. El govern simplement oprimeix les ONG i no podem crear plataformes per organitzar els treballadors.

Potser no heu de copiar el model occidental?

Aquesta és una pregunta que nosaltres també ens fem dins de l'ONG: quin model podria funcionar per la situació a la Xina? La pregunta segueix oberta de moment. La idea de crear models cooperatius de treball, per exemple, és una hipòtesi molt llunyana. Gran part dels treballadors vol un salari estable, una feina segura i ocupar-se de la família i dels nens. La gent de mitjana edat amb família veu que la situació laboral és difícil, però no sap com canviar-la. Es guarden el patiment per a ells mateixos, i això no és bo.

El govern és tan insensible al patiment de la població?

El govern central de la Xina vol mantenir la pau social i l'harmonia, i a la vegada vol controlar la situació. No vol protesta i no vol organitzacions de pressió sindicals o ciutadanes, però també ha creat protecció social i drets laborals. Són els governs locals els que creen el problema. Les diferents províncies competeixen entre elles per generar més creixement i riquesa. Per tal d'atraure més inversors, fan els ulls grossos en no vigilar pel compliment dels drets laborals. Hi ha hagut casos d'empreses que no aportaven la seva part de la seguretat social dels treballadors, posant en risc el dret de jubilació. Quan es va destapar l'escàndol, en lloc de reclamar la totalitat dels diners deguts, el govern local els ho va perdonar i només va reclamar una part simbòlica. El tracte cap a Samsung és un altre dels casos de privilegi que tenen certes empreses. El govern de la província de Sichuan, a l'oest de la Xina, ha convençut Samsung de construir-hi la seva nova fàbrica, la planta més gran de tota la Xina. Com a contrapartida, l'empresa rep tot un ventall d'avantatges: no ha de pagar impostos durant els primers deu anys i només la meitat després. No ha de pagar res pels terrenys de la fàbrica, i el govern local fins i tot hi aporta els edificis. Existeix una competició entre les províncies per complaure els inversors i generar de manera indirecta creixement econòmic al voltant de grans fàbriques.

Sembla que la població tingui molt poca cosa a dir-hi.

Veig una oportunitat amb la crisi econòmica actual, tot i que això és simplement la meua opinió personal. El govern xinès ha controlat cada segment de la societat fins ara perquè ha pogut mantenir una economia estable. Tot això comença a perillar des de fa uns anys, amb empreses que opten per mudar-se a països del sud-est asiàtic on la mà d'obra és més barata. Algunes ciutats ja tenen problemes per pagar els treballadors públics i els proveïdors. Crec que aquesta situació s'agreujarà en els anys vinents i crearà problemes molt grans. Les províncies i les regions xineses en general tenen un poder real molt gran, i a vegades recapten impostos i gestionen gran part dels pressupostos. En cas d'una crisi econòmica greu, jo crec que les províncies se separaran de l'Estat. Només és una sensació que tinc, però veig que tenen projectes i estratègies molt diferents entre elles, i sovint neguen la línia del partit comunista. Hi haurà una situació d'inestabilitat, i en aquest període els activistes tindrem alguna oportunitat per reclamar canvis, tot i que és difícil canviar tot un sistema perquè el poder de la societat civil és limitat. També em fa por que els treballadors són els que més pateixen una situació de crisi.

El govern xinès es prepara d'alguna manera per afrontar aquests canvis?

Segurament és un debat que existeix, però un aspecte que constatem és l'augment de la vigilància de la població amb la recaptació massiva de dades. Per viatjar amb tren o metro, cal utilitzar el DNI per entrar i sortir,

amb un sistema d'identificació amb codi QR. També als hotels, cada persona s'ha d'identificar, ja no és suficient que una persona ho faci per tot el grup. Apareixen nous punts de control per escanejar equipatge i DNI en instal·lacions públiques, amb l'excusa de la seguretat nacional. El govern ho sap tot de la població. Jo visc a Hong Kong i no tinc por de ser arrestat, però alguns companys activistes a la Xina han de ser molt curosos amb la informació que gestionen, amb els SMS que envien, a quines persones truquen, amb les possibilitats de patir un seguiment del mòbil per geolocalització, etc. Les violacions de drets humans existeixen, i hi ha persones que són a la presó sense cap judici, i també hi ha polítics que de cop han desaparegut sense deixar cap rastre.

Com a petita ONG lluiteu contra un sistema molt poderós. Quina és la vostra línia d'acció?

La nostra estratègia ha canviat de focus. Abans, en primer lloc ens dedicàvem a fer pressió interna a la Xina, i en segon lloc a fer denúncia internacional. Però ens vam adonar que el nostre impacte era mínim, ja que el govern ho controla tot. En l'escenari internacional, la Xina ha guanyat posicionament i comença a ser insensible per les denúncies que li fan de vulneracions de drets humans. No els afecta l'opinió pública internacional i ja no li donen importància. Per això ara ens dediquem a construir una xarxa internacional per compartir informació i estratègies per posar pressió en les empreses que operen a la Xina i que vulneren els drets laborals. Una de les campanyes en les quals participem és la del Tractat Vinculant al Consell de Drets Humans de les Nacions Unides a Ginebra. Considerem que pot ser una eina per acabar amb la impunitat de les transnacionals en matèria mediambiental i drets humans. Volem, en primer lloc, pressionar les grans empreses perquè facin el canvi abans que el govern xinès, i per això reclamem la transparència corporativa. Aquest mes he visitat moltes ONG en defensa de drets laborals a Europa, en diferents països, fent conferències i parlant amb socis europeus. Tots queden bocabadats quan els explico els detalls de la realitat a la Xina. No hi ha una consciència aquí, i creiem que és un pas necessari per avançar. ●

“ ”

La Xina ha guanyat posicionament i és més insensible a les denúncies que li fan de vulneracions de drets humans

Pressionem les empreses perquè facin el canvi abans que el govern, i els reclamem transparència corporativa

contrast

És positiu l'ús del terme 'Països Catalans' per al moviment sobiranista al País Valencià?

Una qüestió de noms

Gemma Pasqual i Escrivà | @gemmapasqual
Escriptora

La resposta a la pregunta per a mi és molt senzilla: sí. Perquè no podem seguir l'estratègia de l'unionisme, l'estratègia dels que volen engabiar els mots. Al País Valencià parlem una llengua sense nom. Costa, i molt, que els nostres polítics utilitzin la paraula *català*, i ara no només està en qüestió el terme *Països Catalans* sinó també el terme *País Valencià*. A força de no usar els mots, es perden.

El vot dels valencians està captiu, tot està prohibit, no podem fer soroll perquè vindrà el Partit Popular; mentre que ells poden dir, fer i desfer d'una manera desacomplexada. En tenim la prova a la Plaça del Llibre d'Alacant: l'alcalde del PP ha decidit boicotejar-la perquè, com deia l'Ovidi, "hi ha gent a qui no agrada que es parles, s'escriga o es pense en català. És la mateixa gent a qui no agrada que es parles, s'escriga o es pense."

I quina és la solució? Rebaixar plantejaments? Amagar les nostres conviccions per eixamplar la base? Amb qui? Amb els lectors de *Las Provincias*? Això són teories del segle XX i som al segle XXI. La base s'eixampla amb la gent jove, persones que no tenen por dels mots, a les quals el que els interessa és el contingut de les paraules.

Disfressar termes com ara *català*, *Països Catalans* o *País Valencià* és el que esperem els valencians dels moviments sobiranistes? Ben al contrari, el que volem és que omplin aquests termes de continguts moderns i adaptats al segle que vivim. I la resta són prejudicis, com explicava Joan Fuster, que "es concerten entorn de la paraula *català*. D'ençà del segle XV, *català* vol dir exclusivament home o cosa del Principat". Quan "el gentilici comú es regionalitza, perd aquell abast *total* que tenia en la ploma de Ramon Muntaner". Tot i que erròniament s'atribueix el terme Països Catalans a l'il·lustre veí de Sueca, en realitat el va encunyar un altre valencià, el jurista catarrogi Benvingut Oliver, l'any 1886.

Més d'hora que tard, un bocí d'aquests Països Catalans esdevindrà una república lliure, un país nou. I els valencians serem el que nosaltres decidim, un dret que ens neguen des de l'Estat espanyol, el dret a decidir. I és per això que el sobiranisme valencià, ben igual que el sobiranisme dels Països Catalans, ha de bastir els mots vells de nous continguts, com ara el de *república*.

Els Països Catalans han de ser un concepte de futur. Explicava Pere Calders que cadascú basteix les seues quimeres d'acord amb les seues il·lusions més reconèdites. Potser els Països Catalans són això, una quimera, una il·lusió que duem a dintre el cor; però també són una cultura comuna, el nostre mercat natural, un mercat al qual com a professional de la cultura no dec ni vull renunciar. Volem el pa sencer, com deia l'Ovidi. I exactament això són els Països Catalans, el pa sencer, que ha de mirar a Europa, que s'ha de bastir més que

mai amb la Mediterrània -un mot imprescindible que també hem de recuperar.

El sobiranisme al País Valencià ha de reivindicar els Països Catalans com una aposta de futur, uns països inclusius, feministes, on capiguem tots -sigui quin sigui el nostre lloc de naixença-, una oportunitat que no podem perdre. Confiem que el sobiranisme, com explicava Fuster en el seu article "Qüestió de noms", estarà a l'altura de les necessitats i sabrà fer-se'n responsable. ●

El sobiranisme al País Valencià ha de reivindicar els Països Catalans com una aposta de futur, uns països inclusius i feministes

Ara no és el moment

Paula Menero | @Redeula
Llicenciada en història a la Universitat de València

Irònicament, el naixement del terme *Països Catalans* s'atribueix a l'il·lustrat valencià Benvingut Oliver Estellés. Apareix en la seua obra *Historia del derecho en Cataluña, Mallorca y Valencia. Código de las costumbres de Tortosa* (1876) com a sinònim de "territoris de parla catalana". Continuant amb aquesta mateixa ironia,

seria un altre valencià, de Sueca concretament, el gran Joan Fuster, qui en 1962 -als seus assajos *Nosaltres, els valencians* i *Qüestió de noms*- parlaria del terme ja no com una unió lingüística o cultural sinó que aniria molt més

lluny: unitat política dels territoris catalanoparlants.

Ell pensava que les comarques del País Valencià castellanòfones eren prescindibles en el projecte polític comú de nació catalana. És a partir d'aquest moment quan podem dir que hi ha un abans i un després en el pensament sobiranista valencià/català amb il·lustrats que, amb més o menys conformitat, empen amb més assiduitat aquest terme per a definir el conjunt dels territoris tradicionalment catalanoparlants.

Els valencians vam començar a denominar-nos valencians, sense oblidar-nos de les nostres arrels catalanes i aragoneses, a meitat del segle XIV. A més a més, és en aquesta època quan es comença a utilitzar la denominació *llengua valenciana* per a referir-nos al català que es parlava al Regne de València. A pesar d'això, mai s'havia dubtat dels nostres orígens i d'on provenia la nostra llengua fins fa vora quaranta anys. La dreta espanyolista, amb un component prou anticatalanista

que amaga una valencianofòbia evident baix la senyera coronada, va començar a crear una corrent que s'anomenaria *blaverisme*. Aquesta dreta manipulària la història i faria servir les denominacions *valencians* o *llengua valenciana* d'una forma totalment interessada i empraria amb un sentit totalment anacrònic paraules com *nació* i *estat* per crear un discurs de separació entre els pobles valencià, català i balear. Sense cap dubte, aquest discurs va tindre una gran acceptació, ja que va ser assumit per partits de majoria com era el Partit Popular (que absorbiria Unió Valenciana més tard).

Si als anys setanta era prou habitual la denominació País Valencià o Països Catalans (ja fora en sentit cultural o polític), a les dècades següents era menys comú. Les noves generacions, que no havien tingut un aprenentatge de conscienciació com a poble com havien tingut les anteriors, creixien amb una nova forma de veure's com a valencià i amb un gran sentiment de catalanofòbia que augmentava, sistemàticament, gràcies a les televisions estatals.

No serà fins a la primera dècada del segle XXI quan començarà a veure's un canvi de pensament. Un canvi que trobe que va començar en un espai més acadèmic (com ja havia passat abans) i que a través de noves formes de comunicació (internet) començaria a propagar-se a altres esferes de la societat. Un dels principals precursors d'aquest fenomen va ser la música en valencià; música reivindicativa que canta per la lluita de la nostra cultura i llengua des d'una perspectiva de poble.

A pesar d'haver-hi milers de persones que creuen en un País Valencià lliure i sobirà i que moltes altres comencen a interessar-s'hi, totes ja amb una conscienciació de poble, encara són un grup minoritari. Però es té enfront un enemic fort que ha imposat -sense quasi resistència- a la col·lectivitat valenciana un sentiment d'autoodi que, després de dècades, s'està ara aconseguint eliminar. El discurs anticatalanista que s'ha emprat durant els últims anys provoca encara un afrontament personal a aquells que s'adonen que sí que som un poble, però que es neguen a acceptar la denominació *catalans* o simplement no s'identifiquen amb la identitat catalana.

Per tant, crec que hui en dia no és positiu el terme *Països Catalans* per al moviment sobiranista al País Valencià. Primer hem de començar a llevar-nos el nostre autoodi, conscienciar el poble valencià que som poble i que som nació. El terme *Països Catalans* podria frenar una part de la població en el camí cap al sobiranisme valencià, ja que continua implicant un sentiment catalanofòbic que durant dècades se'ns ha imposat. Ens costarà, potser, lustres eliminar aquest sentiment, però quan es puga assolir serà quan podrem parlar ja sense por de Països Catalans i, per tant, també començar a dialogar sobre si a soles ser una unió cultural o anar més enllà i parlar sobre una unió política i nacional. ●

Abans d'emprar Països Catalans hem de llevar-nos el nostre autoodi, conscienciar el poble valencià que som poble i que som nació

/ PEPEPUÉ

pàgina oberta

El botí econòmic dels menjadors escolars arracona les seves potencialitats pedagògiques

Jordi Estarlich | @Jordilic

Diplomat en Infermeria i membre del grup motor de SOS Menjadors

Ja podem qualificar de botí econòmic de gran interès empresarial el filó que generarà la proposta de decret de menjadors. Si res inesperat no fa modificar els plantejaments que fins avui ha esgrimit el Departament d'Ensenyament, la nova legislació convertirà l'espai de migdia dels centres educatius d'infantil i primària de titularitat pública -mal anomenats serveis de menjador- en un gran negoci a repartir entre poques empreses.

Actualment, una quarta part dels menjadors escolars són gestionats per set grans empreses o grans fundacions. Aquestes organitzacions esperen amb delit l'aprovació d'un nou decret de menjadors que, en conseqüència, activarà aviat un bon grapat de noves licitacions per part de consells comarcals, ajuntaments i centres educatius. Es tracta de tot un pastís econòmic que pot arribar a tenir un valor general de més de 400 milions d'euros per curs, si avui portéssim a licitació pública tots els menjadors públics del país. Grans empreses amb capacitat d'optimitzar fins al màxim exponent les despeses amb l'objectiu d'obtenir grans beneficis amb el menjar i l'educació de les nostres filles i fills durant l'espai de migdia a l'escola. Un botí que les petites cooperatives o empreses de proximitat i amb filosofia ecològica potser podran arribar a gratar a canvi d'una dura i preocupant lluita per garantir la seva subsistència en aquest nou mercat en què el Departament

d'Ensenyament convertirà els menjadors escolars.

El departament que lidera el conseller Bargalló ja ha fet la tria. Ha posat per davant de l'equitat i la qualitat educativa i alimentària la possibilitat de fer créixer el negoci de grans fundacions o empreses. I aquí és on molta gent fa dies ens preguntem si el govern de la Generalitat ha sucumbit a pressions i/o interessos empresarials. Com pot ser que, amb tant rebuig per part de la comunitat educativa, encara avui Ensenyament no hagi renunciat a aquest despropòsit? Per què no vol dialogar? (Entenent el diàleg sincer com aquell que es realitza en igualtat d'oportunitats en ambdós bàndols i on cap d'ells imposa res a l'altre.)

El nou marc legal sobre la contractació pública ha estat l'excusa més utilitzada per Ensenyament en els darrers mesos, que suposadament els obliga a deixar fora de l'espai de migdia molts projectes d'AFA i AMPA que actualment estan funcionant bé. De veritat que no hi ha cap fórmula jurídica per resoldre aquesta qüestió? O potser ja fa anys que el Departament va decidir deixar fora les famílies i ara sembla tenir l'opor-

/ RUTH MOLAS

tunitat perfecta? A tall d'exemple, en l'actualitat l'Ajuntament de Barcelona està cedint a cooperatives i associacions de la ciutat -via contractació pública- la gestió de certs serveis socials. I és que quan hi ha veritable voluntat política, es poden obrir més vies per resoldre un mateix problema.

Però a banda de l'infortuni que ha creat l'actual proposta de decret de menjador, no puc deixar de constatar i denunciar la renúncia que està fent el sistema educatiu català de gestionar amb valentia les mancances d'aquest terç de jornada que representa l'espai de migdia als centres educatius. Són moltes les hores d'un curs escolar o de tot un itinerari educatiu entre l'educació infantil

i el final de la primària -malauradament, la jornada compactada a secundària ha fet desaparèixer el migdia als instituts- desaprofitades de la missió que ha d'exercir l'administració competent en matèria pedagògica.

Com ja és una realitat en bona part dels països europeus, l'espai del migdia és considerat un temps educatiu amb totes les obligacions i responsabilitats per part de l'administració educativa, que li exigeix aquest estatut pedagògic i jurídic. Aquesta és una de les diverses debilitats del nostre sistema que el govern hauria d'afrontar urgentment si volgués apostar decididament per millorar la qualitat i l'equitat educativa arreu. Un terç de jornada escolar que hauria d'estar emmarcat en l'accés universal a l'educació pública i totalment integrat al projecte educatiu de cada centre. Un espai realment inclúsiu on els alumnes amb necessitats educatives especials també tinguin dret al personal pedagògic de suport que actualment tenen en l'espai lectiu. Un espai de migdia on els alumnes nouvinguts i que no tenen DNI o NIE no en quedin fora perquè no compleixen els requisits per accedir a unes

beques que són completament insuficients. Un espai universal i gratuït on qualsevol alumne tingui un lloc.

Passen moltes coses durant el migdia i en podrien passar moltes més en un espai que fos regulat com a temps preceptiu i sota el control públic. Les potencialitats pedagògiques del migdia són immenses. Imagineu el migdia portat per educadores i educadors contractats per l'administració pública, amb unes condicions laborals justes i una formació d'acord amb la importància de la tasca educativa a desenvolupar, amb eines i recursos adequats. Un temps on es podria donar una empenta pedagògica de gran impacte des d'una estratègia de millora de competències de caire social relacionades amb temàtiques com la coeducació, el respecte a la diversitat, a la prevenció de les violències de gènere o la prevenció de l'assetjament escolar, etc. Un temps amb potencialitats, també, en l'àmbit de l'educació per a la salut, on la promoció d'hàbits saludables segur que en pocs anys tindria una incidència directa en malalties infantils -com l'obesitat o la diabetis precoç- o en l'adultesa -com la prevenció de complicacions cardiovasculars, entre d'altres.

I és que l'escola és molt més que conceptes acadèmics. L'escola ha de ser un espai d'igualtat d'oportunitats on tothom pugui arribar a esdevenir allò que vulgui. Tot un motor de creació de cohesió social que estem desaprovechant cada vegada que veiem el sistema educatiu com una obligació governamental

i no com un propiciador de prosperitat per la nostra societat. En definitiva, l'espai del migdia, i demano que deixem de parlar d'ell com a servei de menjador, ha de ser molt més que emplenar panxes i esdevenir un espai educatiu més de l'escola pública excel·lent, arrelada al seu territori, a la seva comarca, ciutat, poble o barri.

Insisteixo, un espai de migdia que no ha estat mai afrontat amb determinació per l'administració i que, potser ara que molts estem plantejant la necessitat urgent de debatre i consensuar un nou marc educatiu i legal, seria un bon moment perquè Ensenyament aturés la seva proposta de decret de menjadors per liderar una reflexió de fons amb la participació activa i vinculant de tota la comunitat educativa. ●

“

L'espai del migdia ha de ser molt més que emplenar panxes i esdevenir un espai educatiu més de l'escola pública excel·lent

Cop cooperatiu a la mercantilització de l'habitatge

La construcció de
La Borda ha finalitzat
i les seves veïnes
ja tenen les claus
dels habitatges
/ VÍCTOR SERRI

Joan Ballart | @La_Directa

El sorgiment de projectes com La Borda o Princesa 49 a Barcelona o la posada en marxa del programa Cohabita del Govern balear reflecteixen l'auge de les cooperatives d'habitatge com a alternativa habitacional

Encara que actualment el model ressoni amb més força, les primeres cooperatives d'habitatge de l'Estat espanyol daten de principis del segle XX. En aquell moment es va començar a utilitzar la fórmula del cooperativisme per tal d'estalviar costos durant la promoció d'habitatges. Un cop acabat aquest procés, els habitatges eren transmesos en propietat individual i la cooperativa quedava dissolta en la gran majoria de casos. No va ser fins al segle XXI que es va començar a aprofitar la fórmula de les cooperatives d'habitatge amb tot el seu potencial. La gran diferència amb les que hi havia hagut fins llavors era el fet que l'organització no desapareixia després de la promoció, sinó que es mantenia com a propietària de l'habitatge. D'aquesta manera, la propietat passa a ser col·lectiva i les cooperativistes -o unitats de convivència- paguen a l'organització per la cessió d'ús de l'habitatge.

Aquesta evolució històrica queda recollida en el llibre *Habitar en comunidad*:

La vivienda cooperativa en cesión de uso (Catarata, 2018), un treball conjunt entre la Lacol i la Ciutat Invisible. En la publicació, s'esmenta com el model de cessió d'ús té la voluntat "d'abandonar l'aproximació individualista a l'accés a l'habitatge" i "afrontar reptes i necessitats socials que són comunes a través d'una iniciativa col·lectiva". D'aquesta manera, no només es pretén fer que l'habitatge sigui més accessible per a la gent sense recursos, sinó que també es busca plantar cara a la falta d'habitatge públic i al poder dels mercats que regulen el preu dels immobles, ja que els habitatges cooperatius són immunes als cicles propis de l'especulació immobiliària.

Un sistema d'habitatge global

Les cooperatives d'habitatge de cessió d'ús que han aparegut a Catalunya i l'Estat espanyol s'emmarquen en països amb una llarga tradició cooperativista com l'Uruguai, que ja té més de 30.000 habitatges cooperatius. Un dels grans »

» èxits del model uruguaià és el sistema d'ajudes mútues articularat a través de la Federació Uruguaiana de Cooperatives d'Habitatge per Ajuda Mútua, que ha permès que les cooperatives d'habitatge siguin una alternativa real per les classes populars del país. En aquest sentit, el suport de l'administració pública ha estat clau i s'ha traduït en cessió de solars, subvencions, ajudes i un marc jurídic propi.

Dinamarca és un altre referent. El model danès té els seus inicis a finals del segle XIX i s'anomena Andel. Durant la segona meitat del segle XX, l'administració va afavorir l'afloreament de noves cooperatives, però les polítiques liberalitzadores dels últims quinze anys han acabat per pervertir el model esborrant-ne el caràcter social. Actualment, el desemborsament necessari per entrar a formar part d'una cooperativa d'aquest tipus és inassumible per les persones amb rendes més baixes.

Si posem el focus a l'Estat espanyol, el naixement de la primera cooperativa d'habitatge de cessió d'ús data de 2002. Es tracta de Trabensol, un centre social de convivència, assistència i serveis per a gent gran situat a Torremocha de Jarama, Madrid. En aquest cas, el principal objectiu de la cooperativa era “buscar en comú una forma satisfactòria de passar els últims anys de la vida”. L'èxit de Trabensol ha donat peu a altres projectes de cooperatives d'habitatge sènior similars. Alguns dels casos més rellevants són la Muralleta (Baix Penedès), la iniciativa mallorquina Kanostra o el projecte que la cooperativa Sostre Cívic està impulsant en un antic complex industrial al Catllar (Tarragonès).

Tot i això, qui té l'honor de ser la primera cooperativa d'habitatge en cessió d'ús de Catalunya és Cal Cases (Moianès). El projecte va començar a caminar l'any 2007 i actualment hi viuen unes 30 persones. Des dels seus inicis s'han anat succeint, encara amb comptagotes, altres projectes similars arreu dels Països Catalans.

Dissenyar un espai de futur en comunitat

Contràriament al model tradicional de les *claus en mà*, les unitats de convivència configuren l'espai segons les necessitats de les sòcies del grup. També prenen decisions relatives al proveïment dels materials o serveis que requereix l'obra. Això permet reduir els costos d'intermediaris i, a la vegada, teixir vincles amb iniciatives d'economia social i solidària.

A més de la voluntat de superar el concepte de propietat privada individual, aquest tipus de cooperativa també planteja una manera diferent d'habitar en comunitat. Des de la fase de promoció dels habitatges es treballa per teixir una vida comunitària basada en la col·laboració i la solidaritat. La cara més visible d'aquesta manera d'habitar és l'existència d'espais comunitaris o la centralització de les despeses.

La necessària implicació de l'administració

A diferència de Cal Cases, les cooperatives d'habitatge que han aparegut recentment han pogut començar a comptar

L'edifici cooperatiu Princesa 49, al districte de Ciutat Vella de Barcelona / GRUP ECOS

amb el suport de l'administració pública. Una de les propostes més visibles sota aquest marc és el programa Cohabita, que va posar en marxa el juliol passat el Govern de les Illes Balears a través de l'Institut Balear d'Habitatge (IBAVI).

Valent-se de la primera llei d'habitatge de les Illes, aprovada el maig d'aquest any, Cohabita ha posat 117 habitatges a disposició de nous projectes cooperatius en cessió d'ús. El concurs públic d'adjudicació es resoldrà el gener i les

Valent-se de la primera llei d'habitatge de les Illes, Cohabita ha posat 117 habitatges a disposició de nous projectes en cessió d'ús

cinc cooperatives escollides podran tirar endavant els seus plans comptant amb una ajuda de l'IBAVI corresponent al 10% de les despeses de la promoció.

Una altra de les institucions que està fent més esforços en el camp del cooperativisme habitacional és l'Ajuntament de Barcelona. Prova d'això és que l'any 2014 es va convertir en el primer ajuntament de l'Estat espanyol que cedia sòl públic a un projecte d'aquestes característiques. Sostre Cívic va ser la cooperativa benefi-

ciària i a mitjans d'aquest any les primeres unitats de convivència van entrar a viure a l'immoble situat al carrer de la Princesa 49.

La Borda és un altre dels grans referents pel que fa a aquest tipus de col·laboracions amb l'ens públic. L'any 2015 l'Ajuntament de Barcelona va constituir un dret de superfície d'una parcel·la en favor d'aquesta cooperativa. Des de llavors, el projecte ha superat tots els obstacles que se li han presentat i el passat 11 d'octubre es va celebrar l'acte de final d'obra. Ara s'espera que al desembre les 52 sòcies habitants entrin a viure a l'edifici.

El model de Barcelona està servint d'exemple a altres ciutats com Manresa, que ja ha aprovat treure a concurs un solar en règim de dret a superfície per a cooperatives que apostin per la cessió d'ús, o el municipi empordanès de Calonge i Sant Antoni, que ha col·laborat amb Sostre Cívic per recuperar un edifici en desús amb l'objectiu de tirar endavant una iniciativa d'habitatge cooperatiu per a joves.

Qui també ha començat a teixir vincles amb ajuntaments és la cooperativa Omplim els Buits, impulsada per la Confederació d'Associacions Veïnals de Catalunya (CONFAVC). En aquest cas, l'objectiu és que petites propietats, entitats socials o ajuntaments s'avinguin a llogar les seves propietats a la cooperativa en règim de lloguer social. El projecte encara està a les beceroles i, tal com diu Lucas Vidal, portaveu de la iniciativa, “la implicació dels nuclis locals serà molt important perquè hi ha molts criteris a decidir”.

Més enllà de les diferències entre aquests projectes i les seves metes par-

La Dinamo dona suport a projectes relacionats amb l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús i fomenta una xarxa intercooperativa

la replicabilitat del model” i augura que “la potència d'aquesta fundació s'anirà veient al llarg dels anys”.

El camí que queda per fer

Les cooperatives i entitats vinculades al món de l'habitatge cooperatiu coincideixen a identificar dos grans camps d'actuació per tal d'implementar el model d'habitatges en cessió d'ús de manera eficaç a llarg termini.

D'una banda, aconseguir que els diferents nivells de l'administració pública creguin en la fórmula de les cooperatives en cessió d'ús com una alternativa habitacional situada al mateix nivell que el lloguer o la compra. Tal com explica Helena Trias, tècnica de Sostre Cívic,

“no hi ha un marc legal específic d'habitatges en cooperatives en cessió d'ús, sinó que ens agafem a la diferent estructura legal que hi ha d'habitatge de cooperatives” i que per això es busca que “el model

pugui ser reconegut en les lleis estatals d'habitatge i en les ajudes”. En aquest sentit, fa falta que ajuntaments i governs engeguin programes d'ajudes directes o subvencions indirectes. Si agafem el cas de Dinamarca, els municipis financen fins a un 14% de la inversió inicial en els casos d'obra nova. A més, les cooperatives estan exemptes de pagar l'IBI. A l'Uruguai, un dels mecanismes que funciona millor són els subsidis directes a les unitats de convivència en cas que la quota mensual de la cessió superi el 25% dels ingressos.

L'altra gran tasca pendent del cooperativisme habitacional és la de construir una xarxa d'ajuda mútua. El valor d'aquesta circumstància s'ha fet palès en projectes com La Borda. Mansilla subratlla que “els vincles amb el moviment cooperatiu, veïnal, feminista i altres moviments socials de tipus transformador ha sigut una de les grans fortaleses de

La Borda”. En aquesta línia, l'estudi “El foment públic del cooperativisme d'habitatge en cessió d'ús a Dinamarca i Uruguai”, realitzat per l'investigador de la Universitat Autònoma de Barcelona Lorenzo Vidal i publicat per La Dinamo, remarca la “importància de bastir una institucionalitat pròpia autònoma i robusta que blindi el seu caràcter col·lectiu i desmercantilitzat”.

Amb aquest propòsit, en el marc de la Xarxa d'Economia Solidària (XES), Sostre Cívic està desenvolupant la taula sectorial d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús de Catalunya. Aquest nou ens, que ha començat a caminar en els últims mesos, agrupa totes les entitats del sector i es va presentar a la Fira d'Eco-

nomia Social i Solidària. Aquesta iniciativa emana del principi que el problema de l'especulació immobiliària exigeix una resposta conjunta i contundent. Un cop cooperatiu. ●

Trabensol, un centre social de convivència, assistència i serveis per a gent gran situat a Torremocha de Jarama, Madrid

QUESONI

COOPERATIVA | CULTURA & SO

// SONORITZACIÓ // IL·LUMINACIÓ
// LLOGUER DE MATERIAL // AUDIOVISUALS
// GESTIÓ TÈCNICA D'EQUIPAMENTS
// PRODUCCIÓ ARTÍSTICA
// REGIDURIA I PRODUCCIÓ TÈCNICA
// PRODUCCIÓ INTEGRAL

www.quesoni.cat

Itàlia ha esdevingut un país racista?

Incidents, pallisses, homicidis de persones migrades, així com comentaris discriminatoris a les xarxes socials, s'han multiplicat en el darrer any al Bel Paese

Giuseppe Savino | @peppesavino78

Han passat cinc anys des que l'exministre italià Roberto Calderoli va dir: "M'encanten els animals, però quan la veig [a ella], no puc evitar pensar en un orangutan". El polític de la Lliga Nord es referia a Cécile Kyenge, en aquells temps ministra d'Integració i originària de la República Popular del Congo. Va ser un episodi amb un fort impacte mediàtic, i del qual fins i tot els membres del seu propi partit es van distanciar. Probablement, si aquest esdeveniment haguera passat en la Itàlia d'avui, seria fàcil imaginar Calderoli aplaudit per una part considerable de la població italiana. Almenys, així es pot deduir dels milers de comentaris intolerants i racistes cap a les persones migrades que, cada cop més, omplen les xarxes socials en italià.

També es desprèn d'una enquesta realitzada per l'empresa italiana SWG durant els darrers mesos de 2017. L'estudi partia de la pregunta: "Certes formes de racisme i discriminació es poden justificar?". Només el 45% va respondre "no, mai"; el 29% assegurava que "depèn de la situació"; el 16%, "només en alguns casos concrets"; el 7%, "en la majoria dels casos", i el 3%, "sempre". A més, el 55% no descartava assumir en un futur posicions racistes contra persones de diferents procedències, estrangeres o migrades. Fins i tot la Comissió Europea, en l'últim Eurobaròmetre sobre immigració, revela que l'opinió del poble italià sobre les persones migrades és més negativa que la mitjana europea.

Aquest context social s'ha traduït en diversos episodis de violència contra el col·lectiu de migrants al llarg dels últims mesos. A Aprilia, a pocs quilòmetres de Roma, el marroquí Hady Zaitouni moria a mans de dos italians que l'havien perseguit en confondre'l amb un lladre. A San Calogero, Calàbria, el sindicalista malià Sacko Soumayla moria per dos trets de fusell. I a Macerata, Luca Traini va disparar contra sis africans al carrer. Després hi ha l'agressió contra una dona nigeriana en un caixer automàtic de Sàcer, i una sèrie d'episodis menys greus però potser més simbòlics. Per exemple, el d'un empresari que va amenaçar de mort un treballador marroquí que estava de baixa a causa d'una malaltia: "Merda islàmica, fins i tot et puc matar ara que [Matteo] Salvini està al govern", o el xiquet de cinc anys insultat pels seus companys d'escola al crit d'"ets negre, fas fàstic, vés-te'n d'aquí".

Arran de les polèmiques creades per Salvini en oposar-se al desembarcament dels vaixells de rescat de refugiades *Aquarius* i *Diciotti*, a les xarxes socials es van succeir comentaris racistes. Des de "perquè venen aquí, si no hi ha ni feina per a nosaltres" fins a "que tornen a casa, no els volem" i "enfonseu els vaixells i que mui- ren al fons del mar".

Com és possible que un país que fa deu anys va rebre més de 15.000 persones de Líbia amb relativa normalitat ara s'haja convertit en paradigma de racisme i de violència xenòfoba? Com ha pogut passar que un país que es va distingir el 1991 per acollir 11.000 albaneses, ara ni tan sols accepti 700 migrades?

Cavalcant el malcontentament

Cecilia Bartoli és activista i membre de l'associació Asinitas, que des de fa tretze anys treballa a Roma amb dones migrades. "Les italianes no són racistes des d'un punt de vista cultural. És una nació multicultural i terra d'emigració interna i externa", afirma, "però en un moment donat va venir la crisi econòmica, les retallades, les famílies que no arriben al final del mes, la precarietat... En aquest context, el malcontentament general va ser aprofitat per la Lliga Nord i per Salvini".

Des de la Segona Guerra Mundial, cap partit de dretes italià havia cavalcant mai la qüestió de la migració com ho ha fet la Lliga. Ni la dreta clàssica ni el partit ultraconservador Alleanza Nazionale qüestionaven el dret a vot per a les migrades o la *ius soli* (amb la qual les fills d'estrangeres poden aconseguir la nacionalitat italiana). La criminalització va venir amb el partit dirigit per Matteo Salvini, que des del seu naixement

S'ha produït l'agressió contra una dona nigeriana en un caixer automàtic de Sàcer i una sèrie d'episodis de caràcter racista

L'oposició de Salvini al desembarcament de l'*Aquarius* i el *Diciotti* va generar comentaris xenòfobs a les xarxes socials

Cartells on diu "No volem mesquites" i "Menys immigrants = menys malalties" en una manifestació sota el lema 'Stop Invasió'

a principis dels noranta va acusar la migració de ser un perill i les migrades, unes criminals.

Des de fa uns anys, el seu discurs s'ha accentuat, amb l'associació entre la crisi econòmica i la presència de persones migrades. "Van començar a dir que la manca de serveis socials o el seu mal estat era responsabilitat d'un estat que gastava 35 euros diaris per a les refugiades i que no donava diners a les italianes. Sense explicar que els 35 euros serveixen per a pagar les infraestructures, el personal, el menjar o la neteja. Només 2,5 euros van directament a la persona migrada", afegeix Cecilia Bartoli.

Es tracta "d'una notícia basada deliberadament en informació falsa, amb l'ajuda dels mitjans d'informació oficials i de polítics més interessats en una cadira al Parlament que en allò que aquestes informacions poden generar en l'imaginari de la població", coincideix Luigi Perrone, professor de Sociologia de les Migracions a la Universitat de Lecce. "Huit anys de crisi han provocat que entre 7 i 8 milions d'italianes visquen sota el nivell de pobresa. Amb les crisis econòmiques, històricament, han nascut sempre moviments populistes i racistes".

Ha contribuït també a assentar aquest discurs el fet que dins de partits suposadament de centreesquerra -com el Partit Democràtic- s'haja assumit com a propi aquest marc de criminalització de la immigració. A la vegada, no oferien alternatives al diagnòstic conservador de la crisi. Els mitjans d'informació de masses tampoc no han fet la feina periodística. Un estudi realitzat per la Universitat de Roma La Sapienza mostrava com, durant el primer semestre de 2008, de 5.684 notícies sobre persones immigrades que hi va haver, només 26 no tractaven sobre problemes de delinqüència o seguretat. Cal tenir en compte que la televisió és una de les principals fonts d'informació per al 80% de la població italiana.

Oferint un matís més global a aquesta posició hi ha Arturo Lavorato, director de documentals i activista amb més de vint anys d'experiència col·laborant amb xarxes de migrades tant a Roma com a Calàbria, al sud d'Itàlia: "Clarament l'augment de la pobresa ha estat utilitzat per la Lliga Nord. Però hem d'afegir que a Europa estem vi-

vint una crisi de l'estat nació vinculada a una crisi de la democràcia representativa". És a dir, per a no perdre el poder -opina l'activista-, la burgesia europea precisa d'una renacionalització de les masses, com ja ha passat a Hongria, Polònia, el Regne Unit i Itàlia: "És l'ús instrumental del tema de la pàtria i del 'nosaltres contra ells' per a crear consensos al voltant dels partits de dreta".

Tampoc l'obertura i el tancament de les fronteres són alternatives polítiques, sinó dues cares de la mateixa moneda en un món capitalista: "O més aviat dos factors complementaris en el funcionament del mecanisme internacional per valorar la mà d'obra treballadora", afirma Lavorato.

Atacant testimonis incòmodes

El 2017, senadors de la Lliga Nord i d'altres partits de dretes van iniciar una campanya mediàtica contra les

ONG que rescaten persones al Mediterrani. Segons els parlamentaris, la seua presència suposa un incentiu per a les migrades, i vinculaven directament el finançament d'aquestes ONG al tràfic de persones, al·legant que les organitzacions porten les migrades a Itàlia per fomentar el negoci de l'hospitalitat.

Aquestes acusacions responen a una doble estratègia, segons Bartoli: "D'una banda, es vol denigrar i criminalitzar les ONG i, de l'altra, amagar la massacre que s'està cometent tant a Líbia com al mar Mediterrani desviant l'atenció de l'opinió pública". Desacreditar el treball de les ONG, reduir el finançament en favor d'aquest tipus d'activitat i evitar testimonis incòmodes. Especialment des que milícies líbies, sota la marca de guàrdies de costa, han començat a interceptar els inflables de les immigrants, enfonsar-los i portar les persones *rescatades* a centres on estan sotmeses a detencions arbitràries, violacions de drets, i on milers han mort -com denuncien Nacions Unides i Amnistia Internacional.

En un xicotet poble de Calàbria, Nicotera, ha sorgit el Moviment 14 de Juliol, un moviment ciutadà que lluita per a la defensa del medi ambient i el dret a l'aigua potable. Com explica Lavorato: "Hi ha gent de tota mena. Alguns estan en total desacord amb Salvini, d'altres mantenen un discurs intolerant". Paradoxalment, a vegades s'organitzen àpats populars per finançar-se, en els quals se serveixen corders sacrificats segons el mètode halal per a la plantilla africana. "En aquestes ocasions, s'asseuen a la taula juntes i la intolerància desapareix". Un exemple de com, en el context apropiat, la comunicació humana supera les perniciosos dinàmiques de la comunicació telemàtica deshumanitzadora. "La dinàmica democràtica participativa opera de manera natural d'acord amb una mentalitat d'inclusió", conclou el director de documentals.

I rebla Perrone: "A la base de la societat, en les interaccions quotidianes als llocs de treball, a les escoles, als barris, a les associacions esportives, continua existint una trama de proximitat, amistat i solidaritat que és un antídoto vital al triomf del racisme d'estat". ●

Un estudi mostra com, de 5.684 notícies sobre migrants, només 26 no tractaven sobre delinqüència o seguretat

Cal tenir en compte que la televisió és una de les principals fonts d'informació per al 80% de la població italiana

El govern xilè pressiona per revocar l'exili francès a un opositor de Pinochet

Ricardo Palma Salamanca, condemnat per la mort d'un estret col·laborador de l'exdictador, va protagonitzar una espectacular fuga en helicòpter des de la presó i es va refugiar a l'Estat francès

Meritxell Freixas | @MeritxellFr
Santiago de Xile

Quan el timbre que indicava el final de classe de Dret Constitucional va sonar aquell 1 d'abril de 1991 a la Facultat de Dret de la Universitat Catòlica de Santiago, ja estava tot a punt. Jaime Guzmán, professor de l'assignatura, havia estat un dels ideòlegs de la dictadura d'Augusto Pinochet que Xile havia deixat enrere tot just feia un any. Aleshores, a part de docent, també exercia com a senador.

En acabar la classe, Guzmán va sortir de l'aula i es va dirigir a la sala de professors. A les escales l'esperaven amagats Raúl Escobar Poblete, àlies *comandant Emilio*, i Ricardo Palma Salamanca, conegut com *El Negro*, ambdós membres del Front Patriòtic Manuel Rodríguez (FPMR), una organització politicomilitar que va combatre la dictadura. Però el pla dels rodriguistes es va frustrar momentàniament quan el professor va adonar-se de la presència de dos individus desconeguts. A partir d'aleshores, tot va passar molt de pressa: Guzmán es dirigeix a la sala de professors, avisa el seu

xofer i fa un parell de trucades. Mentrestant, els dos combatents decideixen esperar-lo fora del campus universitari. Quaranta-cinc minuts després, el senador abandona el recinte en cotxe, un Subaru Legacy 1990 de color gris, que condueix el seu xofer. Surt per la porta principal i, quan el vehicle passa per davant d'una parada d'autobús, Escobar i Palma disparen sis trets cada un contra Guzmán, qui rep l'impacte de dos projectils. Poques hores després, mor a l'Hospital Militar.

L'endemà, l'FPMR va reivindicar l'acció a través d'una trucada en la qual va revelar que Guzmán formava part d'una llista de possibles persones que serien "ajusticiades" per la seva implicació amb el règim pinochetista. Un any després, el Front s'adjudicava públicament la mort del senador en un article publicat a la seva revista. Al text qualificaven Guzmán com "el responsable moral, polític i intel·lectual del govern militar" i "un dels principals autors intel·lectuals i ideòlegs del cop d'estat i genocidi posterior".

Disset anys després, encara no se sap del cert qui va ordenar l'assassinat de Guzmán, una operació de la qual Pinochet hauria tingut coneixement una setmana abans, segons la investigació judicial sobre el cas. En tot cas, Escobar va ser a temps d'escapar-se, però Palma Salamanca va ser detingut, jutjat i condemnat a cadena perpètua en tres processos judicials separats, relacionats amb la mort de Guzmán i dos alts càrrecs militars més.

La fuga del segle

El Negro va passar quatre anys entre reixes a la presó d'alta seguretat de Santiago. En va sortir gràcies a una altra històrica operació de l'FPMR: una jugada de pel·lícula coneguda com "la fuga del segle". El *comandant Emilio*, des de la clandestinitat, va organitzar el segrest d'un helicòpter de turistes per pescatar des del pati de la presó quatre membres de l'FPMR, entre ells el seu company d'escamot de l'atemptat contra Guzmán.

Al llibre *El gran rescate* (2014), Palma Salamanca narra el record d'aquell dia: "El pati va quedar pres per un huracà que feia volar els objectes en un remolí demoníac. Sobre els quatre queien els casquets de les bales del tiroteig", escriu.

Després de la fuga, se sap que va viure una llarga temporada a Mèxic fent-se passar per fotògraf. El país asteca també va ser l'escollit pel seu excompany Raúl Escobar, qui va ser capturat per la policia el març de 2017 en una operació per desarticular un grup de se-

grestadors del qual, segons la justícia mexicana, també en formaven part exmembres d'ETA.

La caiguda d'Escobar va obligar *El Negro* a moure's ràpidament: va deixar Mèxic i va anar cap a l'Estat francès, on va demanar asil polític el juny de 2017. Quan la justícia xilena va tenir coneixement de la sol·licitud, va enviar una ordre de detenció a París i en va demanar l'extradició. Mig any després, mentre caminava per París, Palma Salamanca va ser arrestat, però va quedar ràpidament en llibertat amb la prohibició de sortir del territori francès i l'obligació de presentar-se diàriament a signar en una comissaria.

L'última etapa de l'èpic periple de l'excombatent va arribar el 31 d'octubre, quan l'Oficina Francesa de Protecció de Refugiats i Apàtrides (OFPRA) va concedir-li l'estatus de refugiat. "No tenim paraules per expressar allò que avui sentim; només sabem que després de més de 26 anys de persecució, avui podem respirar tranquils i en pau", van assegurar Palma Salamanca i la seva parella, Sílvia Brzovic, a través de les xarxes.

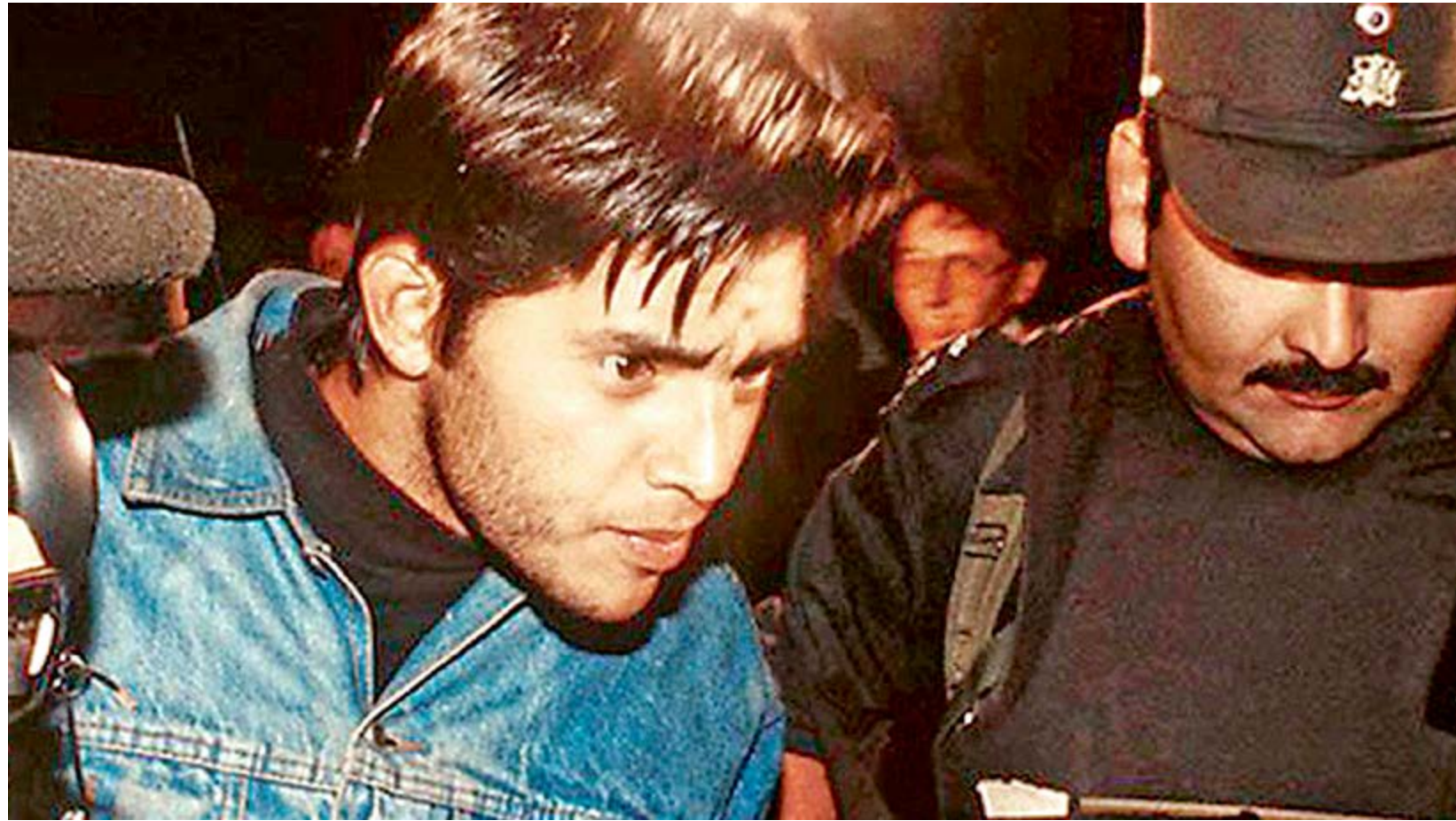
Malestar amb el govern francès

La decisió de l'OFPRA, que actua com a organisme estatal i independent, ha caigut com una gerra d'aigua freda sobre el govern del conservador Sebastián Piñera, que desitja amb candeletes l'extradició de l'excombatent el proper 12 de desembre, data en què la Cort d'Apel·lacions de París resoldrà la sol·licitud de la justícia xilena.

De fet, a primers d'octubre Piñera es va reunir amb el seu homòleg Emmanuel Macron a París per traslladar-li la importància que aquest cas té per a Xile. Ara, per carta, Piñera ha expressat a Macron la seva "preocupació" per la decisió de l'Oficina i li ha recordat que "tant la comissió de delictes com el procés judicial i la determinació de la pena van tenir lloc en temps de democràcia i en plena vigència de l'estat de dret".

També des del Ministeri de Justícia han lamentat la notícia. "Observem amb sorpresa que hi hagi determinades investigacions que es duen a terme a l'estranger i que dificulten que a Xile es faci justícia", va afirmar el titular de la cartera, Hernán Larraín. El Ministeri d'Exteriors, per la seva part, ha expressat la seva "disconformitat" a l'ambaixador de l'Estat francès al país sud-americà.

Tampoc han dissimulat el seu malestar els partits que formen la coalició de dretes Chile Vamos, que han anunciat un viatge a Estrasburg per "fer gestions" al Parlament Europeu "en defensa dels interessos de

Ricardo Palma Salamanca, acusat de la mort d'un dels ideòlegs de la dictadura de Pinochet

Xile". Fins i tot el Partit Socialista, al qual va pertànyer l'expresident Salvador Allende i que durant la dictadura va comptabilitzar milers de morts i desaparicions entre les seves files, ha promogut una resolució per exigir al govern francès l'entrega d'*El Negro*. Només el Partit Comunista i les forces que integren el Front Ampli -l'emergent coalició d'esquerres- han aplaudit la concessió d'asil polític. El debat entre sectors defensors i crítics de la justícia gal·la ha ocupat hores de discussió a totes les tertúlies.

Sense marge per a l'extradició

Malgrat les exigències de Xile, serà difícil que els tribunals francesos resolguin favorablement la sol·licitud d'extradició. "La Convenció Internacional dels Refugiats estableix el principi del *no resolutum*, la no devolució. És a dir, l'estat que atorga el refugi no pot retornar el refugiat a l'estat que el sol·licita", explica Alberto Espinoza, advocat de Palma Salamanca a Xile.

Hi coincideix el director de *Le Monde Diplomatique Chile*, Víctor Hugo de la Fuente, que fa més de 30 anys que es va instal·lar a l'Estat francès. El periodista recorda un episodi ocorregut el 2010 en el qual la justícia francesa va condemnar deu militars xilens pel segrest, tortura i desaparició de quatre ciutadans francesos durant la dictadura, però Xile

El debat entre sectors defensors i crítics de la justícia gal·la ha ocupat hores de discussió a totes les tertúlies de Xile

Palma Salamanca espera la decisió de la Cort d'Apel·lacions assessorat per un advocat íntim amic de l'expresident Hollande

va rebutjar-ne l'entrega: "Aquest factor també tindrà relació amb la decisió que es coneixerà al desembre perquè en aquests casos sempre hi ha una certa reciprocitat", sosté de la Fuente.

Tot i que un principi de confidencialitat blinda les rasons que han convertit *El Negro* en refugiat, de la Fuente creu que l'Oficina hauria considerat "que la justícia xilena no és completament independent després de veure la insistència de Piñera a Macron per extraditar l'excombatent". Segons ell, tampoc hauria ajudat que Pinochet fos extradit a Xile des de Londres, "però mai va ser jutjat a fons" pels crims que es van cometre durant el seu règim i "va morir sense pagar cap culpa".

Palma Salamanca espera ara la decisió de la Cort d'Apel·lacions de París acompanyat de l'advocat Jean-Pierre Mignard, un expert en drets humans i íntim amic de l'expresident François Hollande. Mignard ha assenyalat que el seu client no va tenir un "judici just", que la seva condemna és de caràcter polític i que la sentència va dictar-se durant un període en què la influència de la Junta Militar encara "era considerable" dins les institucions xilenes. Si l'Estat francès manté la decisió de l'OFPRA, l'excombatent farà vida al país, com qualsevol altre ciutadà, i podrà tornar a Xile completament net com a molt d'aquí a cinc anys, quan tots els delictes hagin prescrit. ●

Quan el vehicle de Guzmán passava per davant d'una parada d'autobús, Escobar i Palma li van disparar dotze trets

Disset anys després encara no se sap qui va ordenar l'assassinat, del qual Pinochet hauria tingut coneixement una setmana abans

LA CORRUPCIÓ SOSCAVA LA TRANSICIÓ TUNISIANA

El desencant popular va en augment per la incapacitat dels governs de millorar les condicions de vida de la ciutadania

L'anàlisi de **Ricard González** | @RicardGonz
Periodista i politòleg
Tunís

Segons la majoria d'observadors, les corrupteles del clan Ben Ali es compten entre les espurnes que van encendre la metxa revolucionària a Tunísia l'any 2011. De fet, la revolta va tenir lloc dies després que una filtració de Wikileaks confirmés les sospites de la majoria de la població sobre la voracitat cleptòcrata del dictador. Paradoxalment, set anys després, gran part de la ciutadania es pregunta si la corrupció no és ara encara més ubiqüa que abans, un raonament que mina la legitimitat del nou ordre democràtic.

"Abans la corrupció es limitava a l'entorn de la família del president. Ara, en canvi, s'ha democratitzat. Molts funcionaris han començat a treballar amb les xarxes mafioses preexistents", denuncia Abdelkrim Laabidi, un antic alt càrrec policial que va perdre la feina pel seu zel contra la corrupció. D'acord amb el rànquing anual elaborat per Transparency International, Tunísia ocupa el número 74, pràcticament empatat amb la Xina i Sèrbia. La metodologia no permet fer una comparació amb la situació durant el règim de Ben Ali, però és indicatiu que Tunísia obtingués l'any passat pràcticament la mateixa puntuació que el 2012. En aquesta qüestió, el país està estancat.

En ascendir al càrrec de primer ministre l'estiu de 2016, Iussef Xahed va prometre que emprendria una croada contra la corrupció. Seguint aquesta lògica, recentment va destituir el ministre d'Energia i quatre alts càrrecs per un escàndol relacionat amb l'explotació d'un pou del petroli. No obstant això, molta gent considera que aquestes mesures són més aviat cosmètiques.

Axraf al-Awadi, el màxim responsable de l'ONG tunisiana I Watch, considera

Les energies alliberades durant la revolució s'han solidificat al voltant d'una vigorosa societat civil

que des de l'arribada de Xahed, el govern dedica més recursos a la lluita anticorrupció, però no són suficients: "Ha complert només algunes de les seves promeses en la matèria. Per exemple, no s'han dedicat prou recursos a fer efectiva la llei sobre la transparència".

Xawki Tabib, el prestigiós president de la Instància Nacional de la Lluita contra la Corrupció, ha llançat una seriosa advertència sobre la infiltració dels "lobbys mafiosos" en les institucions de l'Estat. Entre elles, ha citat "els cossos de seguretat, la justícia i els partits polítics", a més dels mitjans de comunicació. Segons Tabib, si no s'hi posa remei, el país podria experimentar un retorn a la dictadura.

El seu missatge resulta una mica alarmista, ja que no es perfila cap institució o personalitat capaç de donar un cop d'estat reeixit. Ara bé, el desencant de la població és evident i va en augment, la qual cosa sosca la legitimitat del sistema. I, com a símptoma, que només el 20% del cens votés a les eleccions del passat mes de maig, les primeres municipals en democràcia.

Els caòtics vaivens de Nida Tunis, el partit guanyador de les últimes eleccions legislatives i presidencials, serveixen per

entendre el distanciament cap a la classe política. Sis anys després de la seva formació, encara no ha estat capaç d'organitzar un congrés nacional. L'única vegada que ho va intentar, representants de les diverses faccions van arribar a les mans. "Els partits polítics són el taló d'Aquil·les de la transició tunisiana. Amb l'excepció dels [islamistes moderats] d'Ennahda, la resta són closques buides al servei de l'ambició del seu fundador", sosté la investigadora Rosa Álvarez.

Més enllà de la corrupció, una de les principals raons del desencís popular és la incapacitat dels sis governs del període postrevolucionari de millorar les condicions de vida de la ciutadania mitjana. Aquesta, al costat de les llibertats polítiques adquirides, era la gran demanda de les masses en aquell efervescent gener de 2011. No obstant això, l'atur i la inflació s'han multiplicat, erosionant el poder adquisitiu de les classes populars. En part, la culpa és la depreciació del dinar, que ha perdut un 60% del seu valor en els últims quatre anys. Economistes atribueixen aquesta dura realitat a la manca de reformes liberalitzadores. La població, a l'egoisme i embadaliment de la classe política.

Dit això, la transició no només ha fet passos en fals. Les energies alliberades durant la revolució s'han solidificat al voltant d'una vigorosa societat civil, capaç de forçar avenços en matèries diverses. Per exemple, l'any passat el Parlament va aprovar una llei modèlica contra la violència de gènere, que va abolir la norma que permetia a un violador eludir la presó si es casava amb la seva víctima. I el mes passat es va promulgar la primera llei àrab contra la discriminació racial, una autèntica xacra en tota la regió. I, tanmateix, Tunísia es mou. ●

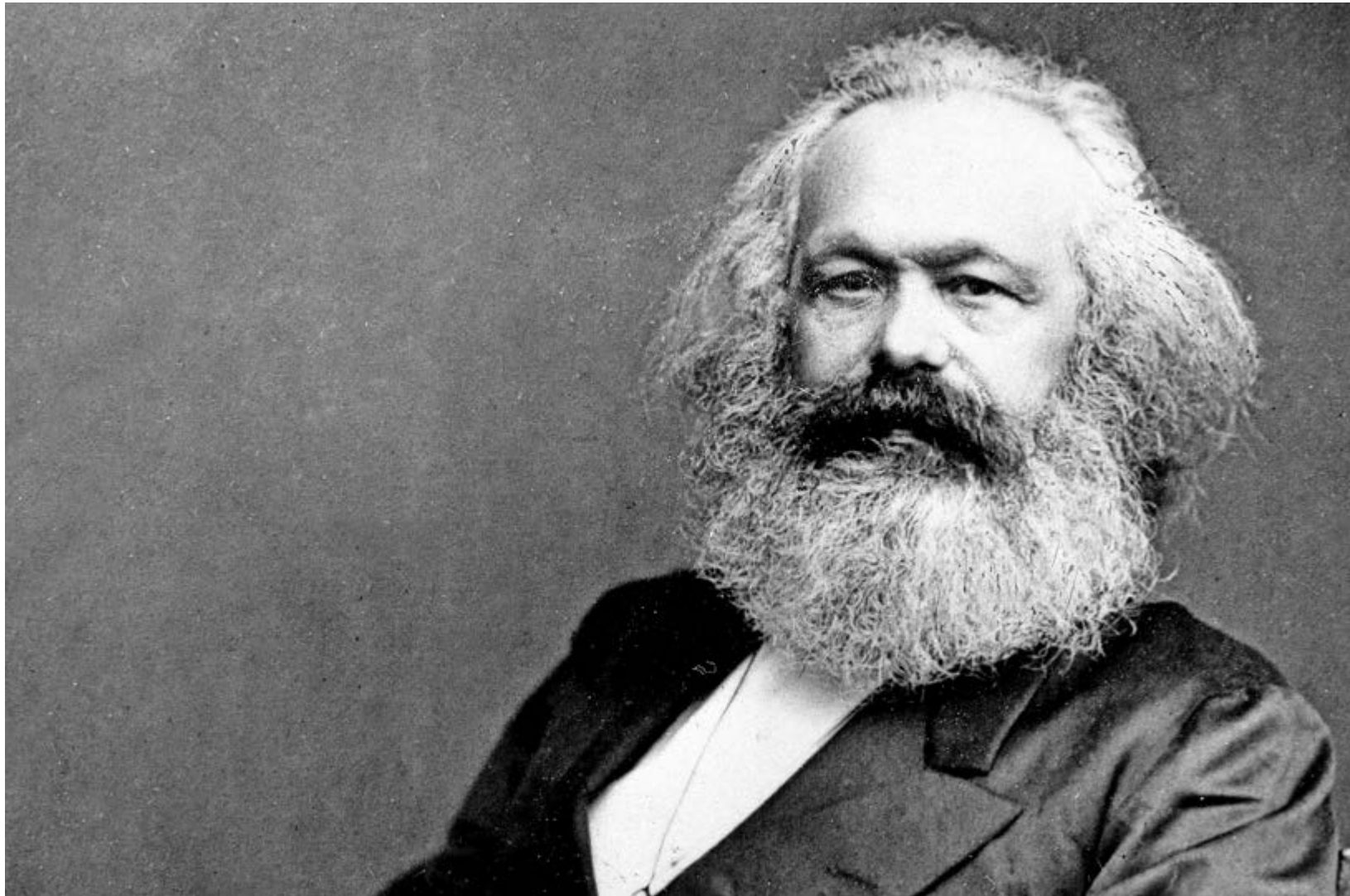
SAMARRETES

Cotó ecològic de comerç just

Pots aconseguir-les a la nostra redacció
C. Riego 37 bx. esq. Barcelona,
o a la botiga en línia de La Ciutat Invisible
www.invisible.coop

Directacoop

Il·lustració de Clara Iris Ramos
En col·laboració amb La Ciutat Invisible

‘El Capital’: 150 anys despullant el poder

L'editorial Tigre de Paper reedita la traducció catalana de Jordi Moners i Manuel Sacristan del clàssic de Karl Marx, amb un pròleg de Silvia Federici i una guia de lectura de Nestor Kohan

Oscar Blanco Acuña | @oscarblancoa

El *Capital* de Karl Marx torna a ser fàcilment localitzable en català. Cent cinquanta anys després de l'edició alemanya del primer llibre, l'editorial Tigre de Paper es va proposar retornar a les llibreries l'edició en sis volums original de 1983 amb traducció de Jordi Moners i correcció de Manuel Sacristan. El micromecenatge impulsat per la cooperativa va superar totes les expectatives. En un dia havien complert l'objectiu inicial de 5.000 euros i van més que duplicar-lo. Sembla obvi que l'interès pel pensador de Trèveris i la seva obra magna ha revifat. Fins i tot l'enterrador de la història Francis Fukayama i altres enemics de les seves idees –com *The Economist* o *Financial Times*– han fet valdre la figura de Marx en el seu segon centenari. És una bona notícia que torni “la crítica de l'economia política”? Fins i tot una única mica més enllà: què és *El Capital*?

Provocadorament, el filòsof Roberto Fineschi defensa que *El Capital* tal com s'ha llegit fins ara no existeix. Ho argumenta perquè només el primer llibre es va publicar amb Marx en vida i els dos següents són edicions d'Engels a partir de manuscrits “en un grau molt diferent d'elaboració”. Per pensar completament la teoria marxiana del capital hauríem de tenir en consideració fins a quinze volums que formen part de l'ambiciós procés d'edició historicocrítica anomenat *MEGA 2*. De fet, inicialment Marx pretenia escriure sis obres

–el capital, la propietat de la terra, el treball assalariat, l'Estat, el comerç exterior i el mercat mundial– però, tot i visitar diàriament la Biblioteca del Museu Britànic durant anys, no va poder completar ni la primera. Si el mateix autor no va poder completar el seu projecte, cal constatar que, seguint Daniel Bensaid, *El Capital* és un punt de partida i no d'arribada.

Una història de por i detectius

Les idees de Marx ara són fins i tot més vàlides que quan van ser publicades perquè, com qualsevol altra, va ser una *persona del seu temps*, però alhora va ser intempestiu. Les seves prediccions s'han confirmat: més concentració de la riquesa mundial en poques mans, més treball assalariat que mai, més explotació i la relació mercantil arribant fins a l'últim racó de les vides humanes i la natura. Marx no escriu lleis de la història ni una descripció del capitalisme del seu temps. L'autor intenta explicar la lògica de desenvolupament del capitalisme i, per tant, planteja conceptes útils mentre aquest sistema existeixi. El llegat del revolucionari alemany serveix per entendre la necessitat que té el capital d'una acumulació ampliada constant »

malal·letra

Algun dia havia de passar

El relat de Max Codinach | @MaxCodinach

Faré les maletes a correuita. Hi posaré tota la roba, i les sabates, i les espadenyes, i la roba interior. I en dues bosses de cuir gegants que vaig comprar a Malta i ara són al calaix més elevat de l'armari hi posaré les relíquies que tinc escampades per l'habitació i el menjador. Algun dia havia de passar.

Hi guardaré el mapamundi de 3x3, les copes que guanyava quan era petit, els pòsters de la primavera catalana, la col·lecció de *clippers*, els tres quadres que tinc penjats consecutivament al cap del llit, el cactus de la finestra, el camell de fusta de Taiwan, el rellotge de paret, el mirall de segona mà. Baixaré al basar a comprar caixes de cartró: dues seran per als llibres; una altra per a la vaixel·la; dues més per a estovalles, cobrellits, llençols, mantes, coixineres, draps i el davantal; una altra per a la resta de coses que hi ha als calaixos de la cuina. Trucaré a una empresa de mudances i els faré venir l'endemà al matí. Ells mateixos embolicaran amb prudència el televisor, l'ordinador, la impressora, les copes de vidre de l'avi. Carregaran al camió la taula del jardí, la del menjador, les cadires de dins i de fora, el sofà, el moble de l'entrada, el moble de sota del televisor, el llit, les plantes dels balcons, i els donaré una propina per ajudar-me a carregar les bosses i les maletes fins al Ford Focus. Ja hauré comunicat al propietari de l'edifici -amb set dies d'antelació- que marxo i deixaré els dos jocs de claus al porter. Agafaré el cotxe i, esquivant motos i suportant un cop més el trànsit metropolità, sortiré per la Ronda en direcció a Ponent. El trajecte seran dues hores de dubte, de tendresa emocional, de preguntes que no em sabré respondre, d'incerteses. No hauré avisat ningú de la fuga. Algun dia havia de passar.

Quan entri a l'autopista em relaxaré, no passaré dels cent deu per hora i fumaré un cigar amb la finestra mig oberta. Sonarà la ràdio i serà interessant veure com, a mig camí, les emissores canviaran de número i hauré de resintonitzar Rock FM. Quan vegi als cartells que

/ VISUAL OMELETTE

la ciutat de Lleida ja ha quedat enrere, trucaré al Dalmau i li diré que en una hora hi seré. “T'espero al bar de la plaça”, em dirà. Cada cop la desinhibició serà més potent, fins que arribarà un moment, just passant per Escarlà, que se m'escaparà una llàgrima, i després una altra, i pensaré inclús de parar el cotxe; però al cap de pocs segons aconseguiré aturar el plor, just en adonar-me que les gotes salades que em relliscaran pels pòmuls seran de tranquil·litat i fermesa, de saber-me en el lloc i el moment indicat. Sortiré llavors de la nacional i em perdré per camins que, al mapa que portaré al seient del copilot, no seran més que rius de formigues minúscules.

Tot i les dificultats, cap a les dues i mitja arribaré a la Vall de Boí. Aparcaré el cotxe a l'entrada i recorreré cinc-cents metres per un carrer empedrat fins a la plaça del centre. Allà m'hi trobaré la farmàcia, la ferreteria, la fruiteria, un restaurant de carns i el bar. A l'última taula, rasant ombra d'on no n'hi ha, el Dalmau. Aixecarà la mà content, li respondré aixecant-la orgullós. Farem una cervesa mentre m'acabi d'explicar les condicions del contracte i com encendre el butà i farem cua cap a Cal Parets. “Es diu així per l'antic inquilí”, em dirà, “però si no t'hi esforces és el nom que se li quedarà”. No em preocupa, pensaré, ja que Cal Parets sona millor que Cal Miranda. M'ensenyarà el jardí gegant, el primer i el segon pis, em dirà les quatre coses que s'han de saber per caure simpàtic a la gent del poble i marxarà sense tancar la porta. Els primers dies seran de desconcert, de dubte, de tendresa emocional, de preguntes que no em sabré respondre, d'incerteses. Però a poc a poc tornaré a escriure, a pensar com abans, a llegir durant hores, a posar bons CD i deixar-los sonar. Comunicaré la mudança a la meua família. Ningú ho entendrà però jo per fi seré on vull ser. I entre trucades d'amics que demanen explicacions i la Marta deixant-me per WhatsApp, obriré la llibreta on anoto idees i escriuré: “Títol del relat: ‘Algun dia havia de passar’”. ●

ressenyes

Diari d'avortament

Marta Molas | @martathegoodone

Paula Bonet és una artista molt del segle XXI: pintora, dibuixant i il·lustradora, però també *influencer*, de vegades escriptora i es defineix com a feminista. El seu èxit arrenca amb el cartell del festival de cinema La Cabina a València i es consolida amb el seu primer llibre, *Qué hacer cuando en la pantalla aparece THE END*, una obra sobre el dolor i el dol que abordava el tema sense tabús però amb una delicadesa -en lletres, traços i colors- exquisida.

Enguany ha aparegut el seu sisè llibre, *Roedores. Cuerpo de embarazada sin embrión*, una tornada al desconsol, aquest cop més íntima -la dels seus dos avortaments espontanis- i, potser per això, més distant. Ens trobem amb una peça editorial única: un llibre que es parteix en dos. El primer, *Roedores*, de tapa dura i coberta filada, és una il·lustració a dues cares, desplegable, de molts animals de la família dels rosegadors: la xinxilla, el lèmming o la rata són el resultat d'uns dibuixos que l'autora ideava i pensava regalar a qui havia de ser la seva filla, la seva rateta. El segon exemplar, *Cuerpo de embarazada sin embrión*, és un recull de textos, diaris íntims, que ens permeten surfejar, no pas bussejar, per la vida Bonet des del seu primer embaràs fins al segon avortament. Uns relats a voltes durs: “M'havia convertit en una mare osa que només volia

vetllar per la protecció del ratolí mil·limètric que estava gestant dins del seu úter. I vaig vetllar. I tant que vaig vetllar. L'estat d'alerta era aterridor. Les migdiades llarguissimes, la dieta estricta, l'aiguarràs ben lluny. Però al ratolí se li va aturar el cor i es va quedar allí dins, quiet, mut. Com si no volgués molestar”. I a voltes textos o pensaments frívols i insubstancials.

Si algun aplaudiment té el llibre, és la valentia de parlar d'avortament en primera persona -de dos avortaments-, i de dir al món que som moltes les que hem tingut pèrdues gestacionals i no per això som menys dones, ni menys apoderades ni menys capaces. Però el resultat final d'aquesta publicació són il·lustracions que han perdut l'encant i la fragilitat de les primeres obres de Bonet i que, al costat d'uns textos sense gaire profunditat, resulten en una obra dèbil, curta i lleugera. ●

LLIBRE
Roedores. Cuerpo de embarazada sin embrión
Paula Bonet
Literatura Random House, 2018

Efluvis del Feliu jamaicà

Xavier Puig i Sedano | @xavierps7

Quan un està molt acostumat a una cosa, costa avesar-se als canvis. Amb el darrer disc de Feliu Ventura, acompanyat de Xerramecu i els Aborígens, passa una mica això. Tot i que no és el primer cop que fa una aposta similar, de partida es fa estrany l'intens festeig que el de Xàtiva fa a *Sessions ferotges* (Propaganda pel Fet, 2018) amb les aromes jamaicanes.

Més, encara, quan el disc comença amb un clàssic com “País de carretera”, la melodia i la lletra que molts llavis ressegueixen gairebé d'esma esquinçada pel fraseig sinopat de la guitarra. Però, quan la música està tractada amb cura, un s'hi fa de seguida. Ho posa fàcil, a més a més, el segon tema, “Arrapar i acaronar”, una peça completa d'aquelles que sembla que

t'enlairin, plena de detalls i matisos. Una cançó, a més, que al final del disc té una versió dub instrumental, “Arrapar o dubejar”, igual que el “Dub de carretera” o “M'aclame al dub”. Aquesta darrera, una versió de la tercera pista del disc, “M'aclame a tu”, és un altre dels temes de sempre passat pel sedàs de l'ska. Pel mateix que passa una treballada “Muixeranga”, acompanyada de versos d'Estellés.

Del rocksteady a l'ska de la primera onada, passant pel reggae o el dub, Ventura toca tots els pals. Destaquen, especialment, els temes de nova fornada com “Montserrat (o Roma no paga traïdors)”. Però també guarda una bola a la recambra amb una delicada versió, “Història d'un Sofà”, que fuig del tint jamaicà de la resta del disc. ●

MÚSICA
Sessions ferotges
Feliu Ventura
Propaganda pel Fet, 2018

Arqueologia de la decadència

Josep Santacreu | @pepcreu

Males Herbes recupera 25 contes de 15 autors d'abans de la Guerra Civil Espanyola oblidats pel cànon. En el recull assistim a una processó de *femmes fatales*, suïcides, fanàtics i marginats, i fins i tot el primer zombi català.

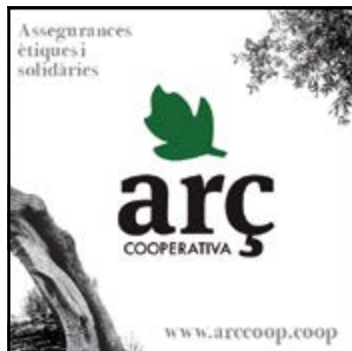
Els contes comparteixen certes característiques, com la denúncia de la hipocresia social o del progrés que havia permès la Primera Guerra Mundial, i tenen “la voluntat de colpejar moralment el lector” per “arrencar-lo de la moralitat burgesa” i per “encarar-se a aspectes de la realitat que no es perceben a simple vista”, segons Ramon Mas al pròleg del recull.

A *Savis, bojos i difunts* hi ha autors mal coneguts en aquesta faceta *decadent*, allunyada del “costumisme enginyós, el misticisme religiós i el deure patriòtic”, com ara Santiago Rusiñol, Raimon Casellas, Eugeni d'Ors, Joaquim Ruyra, Víctor Català o Prudenci Bertrana. També hi trobem autors descatalogats o ignorats, com ara Xavier Monsalvatje, Gabriel Alomar, Diego Ruiz, Miquel de Palop Felip o Alfons Maseras.

El llibre contribueix a escampar la boira d'un període de la literatura catalana que ha tendit a ser oblidat, negligit o esborrat: benvingudes siguin aquestes iniciatives, malgrat que no siguin fetes per crítiques o expertes de cap mena, com reconeix el mateix curador Ramon Mas. ●

LLIBRE
Savis, bojos i difunts
(El conte decadentista a Catalunya, 1895-1930)
Selecció i pròleg de Ramon Mas
Males Herbes, 2018
288 pàgines

Carol Prior,
activista de la
comunitat juru
(Austràlia)

Pot ser que Austràlia tingui aviat la mina de carbó més gran del planeta. La infraestructura que la multinacional Adani vol construir a l'estat nord-oriental de Queensland per exportar el mineral cap a l'Índia, afectaria els pobles aborígens que habiten el territori des de fa 60.000 anys. Entre les veus opositores destaca Carol Prior, integrant de la comunitat juru, on la companyia té previst aixecar una terminal marítima i una línia ferroviària que posaria en perill la pesca i l'activitat agrícola a la zona. Ha combatut des d'adolescent l'abús i el menyspreu de què són víctimes per part de l'estat i la indústria pesant. Si bé un tribunal ha ajornat el projecte perquè no compta amb les escriptures de la majoria de propietats, Adani i els principals partits maniobren per tirar endavant la mastodòntica instal·lació amb l'excusa de l'increment de llocs de treball. Als 71 anys, Prior encapçala unes protestes a les quals s'han afegit diversos moviments del continent oceànic.

“Si volem sobreviure, ens haurem d'autodeterminar”

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

Quan vas adonar-te de la discriminació que patíeu els pobles aborígens d'Austràlia?

N'havia parlat amb el meu professor quan tenia deu anys. Aleshores estava en vigor la llei de protecció aborígen, fruit de la qual la policia ens vigilava tot el dia. Ens retenia els salaris i, per disposar d'una quantitat, havíem de demanar permís a un oficial.

La llei va ser abolida el 1976 i va donar peu a la llei de títol natiu de 1993. No va suposar cap millora?

Ho semblava, perquè establia la devolució d'una part de les nostres terres i el fet que qualsevol iniciativa privada es negociaria amb la comunitat. Al final, van retornar-nos parcel·les molt petites i això va permetre que els llocs sagrats fossin profanats i la nostra identitat, vinculada a la Mare Terra, passés a mans de terratinents i companyies extractives.

Una de les actuacions més controvertides és la mina de carbó Carmichael, que la corporació índia Adani vol construir a Queensland. Quan va tenir-ne coneixement?

El 2012, després que l'empresa sol·licités el permís per fer sis explotacions a cel obert i cinc subterrànies a les zones de Wangan i Jagalingou. El rebuig va ser immediat, però l'any passat el govern federal va esmenar la llei de 1993 per acceptar l'acord entre Adani i un grup de representants de la comunitat que no tenia propietats. Tot a canvi de prometre'ls incentius econòmics i llocs de treball. Un procés que la majoria hem denunciat per fraudulent, com ha ratificat un tribunal.

Quins impactes podria causar la mina?

Si tira endavant, destruirà espais que tenen un gran valor espiritual. També es veurien afectades les àrees en les quals obtenim ocre per a pintar i on cultivem el *bush tucker*, com anomenem l'aliment que han recollit les successives generacions. La nostra existència com a persones de les Primeres Nacions d'Austràlia ja no es reconeixeria com a tal.

Pot suposar un dany en la cosmovisió que sempre ha defensat la comunitat juru?

Completament. *Juru* significa persones d'aigua salada, vivim connectats a ella i a la terra. Som caçadors

de peixos i crustacis i, alhora, recol·lectem fruites silvestres i excavem la terra per sembrar-hi plantes medicinals. Ho fem des dels nostres avantpassats i, malgrat que la colonització ens va expulsar del lloc d'origen, a les noves parcel·les continuem practicant la caça i desenvolupant costums que es basen en la cura i el bé de la comunitat.

Adani també preveu instal·lar un port a la Gran Barrera de Corall. Posarà en risc l'ecosistema?

Destruirà la flora i la fauna que habiten els oceans dels entorns i, a causa de la pols de carbó, obligarà les balenes i les tortugues a buscar un altre lloc per a niar. Pensem que bombejarà 120 milions de tones de CO₂ a l'atmosfera, amb les conseqüents repercussions en el canvi climàtic. L'escalfament global que produeixen les seves activitats ja estan alterant les estacions: milers d'arbres han deixat de florir, els rius s'assequen i s'han incrementat les inundacions. Per cobdícia i afany de lucre, el govern no té escrúpols a destruir el país.

Quines estratègies adopteu per aturar el projecte?

Cada col·lectiu pressiona des del seu àmbit. Alguns se centren en la política i altres actuem sobre el terreny per aturar la construcció. És el cas de l'Aliança Stop Adani, els Defensors de Corall o la Coalició Climàtica Indígena per a Joves de SEED. El més important és

mantenir-nos units per protegir la terra i defensar que hi ha alternatives, entre les quals substituir el carbó per energies renovables.

Sense controlar la presa de decisions, és possible assolir-ho?

Si volem sobreviure, ens haurem d'autodeterminar. Però no sols això. Necessitem una avantguarda de persones honestes que, en lloc de plegar-se al lucre econòmic, estigui compromesa amb els valors de les Primeres Nacions.

Adani acabarà retirant el projecte miner?

De moment hem guanyat la primera batalla, però falta el més important: gestionar les nostres fonts energètiques de manera sostenible. Si treballem plegats i no ens dividim, ho aconseguirem. ●

Necessitem gent honesta que, en lloc de plegar-se al lucre, estigui compromesa amb els valors